

Tartalom

Bevezetés	2
Összefoglalás	2
A működő vállalkozások száma, szervezeti jellemzői	4
A vállalkozások számának alakulása	4
Vállalkozási méretek.....	5
Gazdálkodási formák.....	5
Ágazati jellemzők.....	6
Külföldi tőke a kis- és középvállalkozásokban	8
A vállalkozások gazdálkodásának jellemzői	11
Az árbevétel alakulása	11
Bruttó hozzáadott érték.....	13
Beruházás.....	15
Foglalkoztatás.....	18
A kis- és középvállalkozások túlélési képessége	23
A kis- és középvállalkozások helyzete nemzetközi összehasonlításban	26
Táblázatok	
Megjegyzések	
Jelmagyarázat	
További információk, adatok (linkek)	
Elérhetőségek	

Bevezetés

Magyarországon a kis- és középvállalkozások (kkv-k) fogalmának meghatározását, fejlődésük támogatását a 2004. évi XXXIV. törvény szabályozza. A jogszabály szerint azon szervezetek sorolhatók e kategóriába, amelyek létszáma legfeljebb 249 fő, éves nettó árbevétele nem éri el az 50 millió eurót, vagy mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurót, és az állam vagy az önkormányzati közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése külön-külön vagy együttesen nem haladja meg a 25%-ot. A statisztikai lehatárolás a létszám-kategória szerint történik. Ez alapján a legfeljebb 49 főt foglalkoztató szervezetek kisvállalkozásnak – ezen belül a 10 fő alattiak mikrovállalkozásnak –, az 50–249 fővel működők középvállalkozásnak minősülnek.

A Magyarországon működő vállalkozások döntő része a kis- és középvállalkozások csoportjába tartozik. A kkv-k gazdasági szerepe felértékelődött, melynek háttérében elsősorban nagyvállalati folyamatok húzódnak meg, ugyanis költségcsökkentési céllal tevékenységeik jelentős részét kihelyezték. A beszállítók számottevő része a kisebb méretű, rugalmasabban működő vállalkozások közül kerül ki. Míg eleinte a kkv-k csupán a helyi gazdaságban, azon belül is a lakossági szolgáltatásokban működtek, addig újabban az innovatív üzleti szolgáltatások területén is megjelentek. Ezek főképp a hálózatra alapozott globális piacra kilépő vállalkozások. A kkv- szektor gazdasági szempontból jelentős szerepet tölt be az ország jövedelemtermelésében, a külföldi tőke működtetésében, a beruházásokban, valamint társadalmi aspektusból a munkahelyteremtésben, foglalkoztatottságban.

A kiadvány célja, hogy képet adjon a hazai kis- és középvállalkozások helyzetéről, szervezeti jellemzőiről, gazdasági szerepükről, túlélési képességükről, illetve az e tekintetben megfigyelhető regionális különbségekről.

A kiadványban szereplő adatok a vállalkozások székhelye alapján kerültek meghatározásra.

Összefoglalás

- A működő vállalkozások döntő része továbbra is a legfeljebb 249 főt foglalkoztató kis- és középvállalkozások kategóriájába tartozik. Számuk 2012-ben elsősorban a legkisebb méretű, mikrovállalkozások állományának fogyása következtében 644 ezerre csökkent. Körükben erőteljes a területi koncentráció, 10 közül négy szervezet Közép-Magyarországon végezte tevékenységét.
- A foglalkoztatottak száma alapján meghatározott méretkategóriák közül minden régióban a legfeljebb 9 fős mikrovállalkozások dominálnak, az ennél nagyobb szervezetek hányada csupán Közép-Magyarországon és Dél-Alföldön éri el az 5%-ot. A kkv-k tevékenységi struktúrájában a szolgáltatások szerepe a meghatározó, ami befolyásolja eredményességüket, beruházási, foglalkoztatási képességüket.
- A kkv-k között a nagyvállalatokhoz viszonyítva kisebb a külföldi érdekeltségű vállalkozások előfordulása. 2012-ben összesen közel 28 ezer külföldi tőkével működő kkv volt az országban. Közöttük az átlagosnál erőteljesebb a területi koncentráció: a szervezetek több mint 70%-a Közép-Magyarországon végezte tevékenységét, és a befektetett külföldi tőke közel kétharmada is itt összpontosult.
- 2012-ben a kkv-k összesen közel 45 ezer milliárd forint árbevételt értek el, a teljes vállalkozási szektor teljesítményének 58%-át. 2011-hez viszonyítva Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország kivételével minden régióban nőtt a kkv-k bevétele. Egy szervezet átlagosan 70 millió forintot ért el, ami a vállalkozás méretkategóriájának növekedésével nagyságrendekkel emelkedik.
- Árbevételük felülmúlta az egy évvel korábbit, ennek ellenére a kkv-k kisebb összeget fordítottak beruházásokra. 2012-ben a fejlesztések nagysága 1450 milliárd forintot tett ki, ami a vállalkozási szektor által megvalósított beruházások értékének 46%-át képviselte. Közép-Magyarország kivételével a kkv-k fejlesztéseinek döntő hányada három ágazatba került: az iparba, a mezőgazdaságba és a kereskedelembe.
- A kkv-k szerepe a foglalkoztatásban a legnagyobb, 2012-ben a vállalkozási szektor által alkalmazott létszám 73%-a, összesen közel 2 millió munkavállaló a 250 főnél kisebb szervezeteknél dolgozott. A

létszám az egy évvel korábbihoz viszonyítva csupán Közép-Magyarországon és a Nyugat-Dunántúlon nőtt, így összességében változatlan maradt a kkv-k foglalkoztatási súlya.

1. tábla

A kis- és középvállalkozások kiemelt adatai, 2012

Régió	Egy kis- és középvállalkozásra jutó			
	árbevétel	bruttó hozzáadott érték	beruházás	foglalkoztatottak száma, fő
	ezer forint			
Közép-Magyarország	97 041	16 023	2 118	3,15
Közép-Dunántúl	53 770	10 295	2 535	3,00
Nyugat-Dunántúl	50 142	10 855	2 168	3,12
Dél-Dunántúl	41 590	8 237	2 071	2,88
Észak-Magyarország	46 901	9 108	2 086	2,91
Észak-Alföld	52 674	9 748	2 245	3,11
Dél-Alföld	54 378	9 730	2 717	3,20
Ország összesen	69 627	12 319	2 263	3,09

- A vizsgált mutatók alapján a kkv-k helyzete 2012-ben kismértékben javult. Kedvező változás azonban elsősorban a középvállalkozások körében történt, a legfeljebb 9 főt foglalkoztató szervezetek teljesítménye elmaradt az egy évvel korábbitól.
- A kis- és középvállalkozások alakulásukat követően egyre kisebb arányban képesek fennmaradni. A 2007-ben létrejött kkv-k átlagosan 38%-a létezett létrejötté után öt évvel. Területi összehasonlításban a közép-magyarországi és a nyugat-dunántúli vállalkozások túlélési képessége volt a legjobb.

A működő vállalkozások száma, szervezeti jellemzői

A vállalkozások számának alakulása

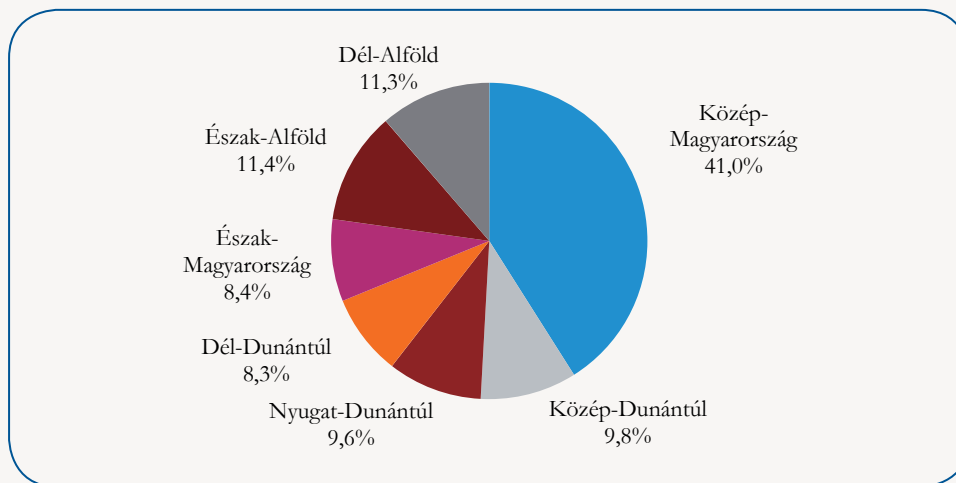
A Magyarországon működő vállalkozások döntő része a legfeljebb 249 főt foglalkoztató kis- és középvállalkozások kategóriájába tartozik. Szerepük jelentős az ország jövedelemtermelésében, a beruházásokban valamint a foglalkoztatásban is. 2012-ben 644 ezret tartottak nyilván az országban, számuk egy év alatt mintegy 46 ezerrel csökkent. A fogyás főként a kis létszámmal, és egyéni vállalkozás formájában tevékenykedő szervezeteket érintette, állományuk 15%-kal lett kevesebb, míg a társas formában működőké stagnált. A 10–49 fős kis-, valamint az 50–249 fős középvállalkozások száma egy év alatt nem változott jelentősen, ellenben mikrovállalkozásoké 6,8%-kal csökkent.

Tényleges gazdálkodási tevékenységet a regisztrált kkv-k 85%-a folytatott.¹ Ez az arány Közép-Magyarországon volt a legmagasabb (89%), Észak-Magyarországon pedig a legkisebb (82%). A mutató nagysága összefügg a vállalkozások méretével: Észak- és Közép-Magyarország kivételével minden régióban az 1–9 fős mikrovállalkozások körében volt a legkisebb a működési hányad, a 10–49 fősek esetében 78 és 90% között szóródott, míg a regisztrált középvállalkozások szinte mindegyike az ország összes térségében ténylegesen tevékenykedett.

A működő kis- és középvállalkozásokat erőteljes területi koncentráció jellemzi. Közép-Magyarország súlya kiemelkedő, tizből 4 szervezet itt található, a többi régió részesedése egymáshoz hasonló mértékű.

1. ábra

A működő kis- és középvállalkozások számának megoszlása, 2012

2012-ben négyzetkilométerenként átlagosan 6,9 kkv működött az országban. Közép-Magyarországtól eltekintve (ahol kimagasló, 38 ez az érték), az egyes régiókban a mutató 3,8 és 5,7 között szóródott. A gazdálkodási forma szerint országosan 4,2 társas és 2,7 önálló vállalkozás jutott egy négyzetkilométerre. Közép-Magyarországon a mutató előbbi körben 29, utóbbiban 9,0 volt.

2012-ben ezer lakosonként 39 társas és 25 egyéni kkv működött az országban. A társas vállalkozások lakónépességre vetített száma Közép-Magyarországon volt a legmagasabb (69), Észak-Magyarországon pedig a legkisebb (22). Az egyéni vállalkozások esetében a két szélsőértéket Közép-Magyarország (21) és Nyugat-Dunántúl (32) képviselte.

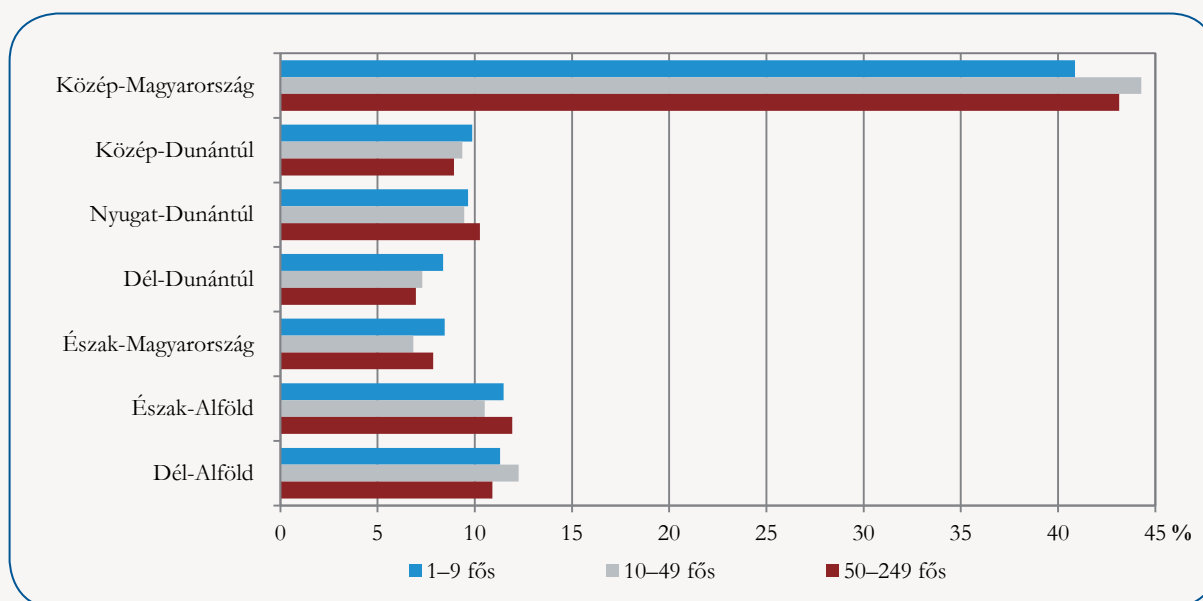
¹ A működő vállalkozások körébe a vállalkozásdemográfiai adatgyűjtésbe bevont piacorientált gazdasági szervezetek – társas vállalkozások és egyéni vállalkozók – sorolhatók. A működő vállalkozások regisztráltakhoz viszonyított arányának számításakor e kört vettük figyelembe.

Vállalkozási méretek

A működő kkv-k 95%-a mikrovállalkozásnak minősült (azaz kevesebb mint 10 fős létszámmal működött), 4,0%-a 10–49 fővel tevékenykedett, míg a középvállalkozások (50–249 fős) aránya nem érte el az 1%-ot (0,7%). A létszám-kategóriánkénti összetétel minden régióban az országoshoz hasonlóan alakult. A területi megoszlásban mindegyik méretkategóriában érvényesül a közép-magyarországi túlsúly, ami a foglalkoztatottak számának emelkedésével nő.

2. ábra

A kis- és középvállalkozások számának megoszlása régiók szerint, 2012

Az ezer lakosra jutó működő kis- és középvállalkozások számát vizsgálva jelentősek az eltérések. A mutató értéke az 1–9 fős szervezetek körében volt a legnagyobb (62), a 10–49 főseknél mindössze 2,6-ot tett ki, a középvállalkozásoknál pedig az egyet sem érte el (0,5). Területi összehasonlításban mindhárom létszám-kategóriában Közép-Magyarországon volt a legmagasabb, Észak-Magyarországon a legkisebb a lakónépességre vetített szervezetszám. (A többi régióban ezer lakosra 47–60 mikrovállalkozás, 1,8–2,5 10 főnél nagyobb kisvállalkozás jutott, míg a középvállalkozások esetében Közép-Magyarország mellett egyedül Nyugat-Dunántúlon haladta meg a viszonyszám az országos átlagot.)

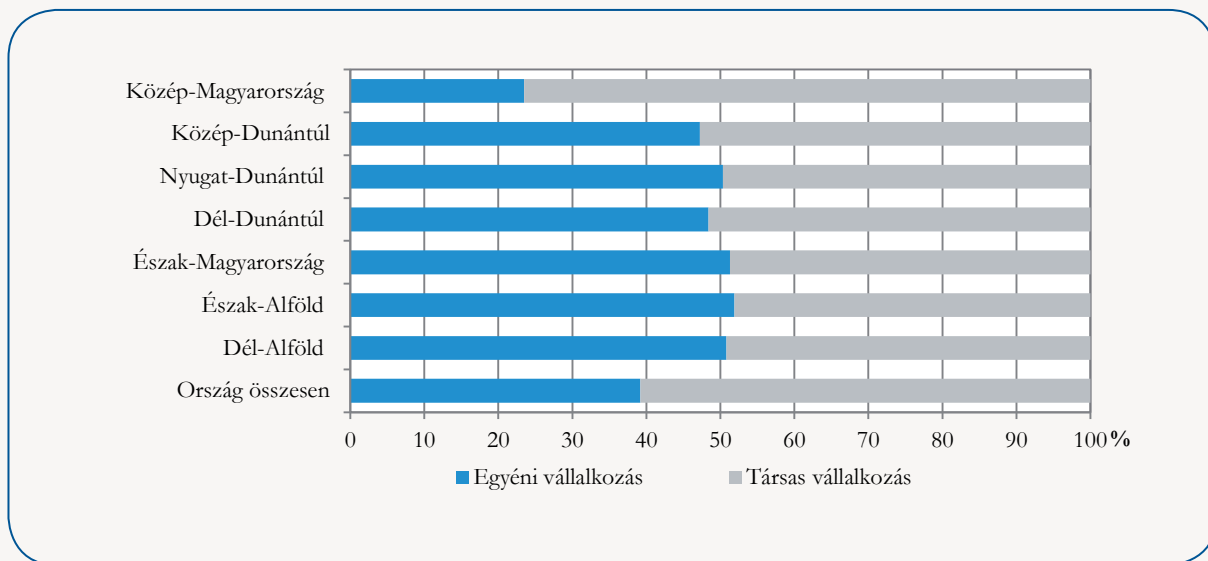
Gazdálkodási formák

2012-ben a működő kkv-k 61%-a társas, 39%-a egyéni formában tevékenykedett (2011-hez képest a társaságok aránya 4,0 százalékponttal emelkedett). Az egyéni vállalkozások hányada a Budapestet is magában foglaló Közép-Magyarország kivételével minden régióban felülmúlta az országos átlagot. E térségben a fővárosi koncentráció miatt a társas vállalkozások aránya kiemelkedő, ami meghaladta a háromnegyedet, míg a többi régióban 48 és 53% között alakult.

A gazdasági társaságok alapításához kapcsolódó jogszabályi változás következtében az elmúlt években számottevően nőtt a korlátolt felelősségű társaságok száma, miközben a betéti társaságoké folyamatosan mérséklődött. Mindez befolyásolta a kkv-k gazdálkodási forma szerinti összetételét is. 2012-ben a társas formában működő kis- és középvállalkozások legnagyobb hányada, kétharmada korlátolt felelősségű társaság volt, a betéti társaságok aránya mintegy háromtizedet, míg a részvénytársaságoké csupán 1%-ot tett ki. Területi összehasonlításban nem tapasztalható jelentős eltérés, minden régióban az országoshoz hasonló arányok figyelhetők meg. A korlátolt felelősségű társaságok, valamint a részvénytársaságok Közép-Magyarországon fordultak elő leggyakrabban, míg a betéti társaságok hányada az előbbi régió kivételével mindenhol meghaladta az országos átlagot.

3. ábra

A kis- és középvállalkozások számának megoszlása gazdálkodási forma szerint, 2012

Országosan a társas formában működő kkv-k 93, az egyéniek 99%-a a mikrovállalkozások közé tartozott. A legalább 10 fős kisvállalkozások körébe előbbiek 6,3, utóbbiak 0,5%-a sorolódott. A társas vállalkozások közül 4543, az önállóak közül csupán 35 szervezet minősült középvállalkozásnak.

A társas formában működő kkv-k közül a korlátolt felelősségű társaságok kilencetizede 1–9 fővel, 8,0%-a 10–49 fővel tevékenykedett, míg a középvállalkozások hányada csupán 1,3%-ot tett ki. A betéti társaságok méretstruktúrája elaprózódottabb, körükben a mikrovállalkozások aránya jóval magasabb (98%), míg a 49 fősnél nagyobbaké a 0,1%-ot sem érte el. A részvénytársaságok létszám-kategóriák szerinti megoszlása az előbbiektől lényegesen eltért, és a régiók között is számottevőbb különbségek adódtak. Közép-Magyarország (61%) kivételével mindössze 36–46%-uk végezte tevékenységét 10 fő alatti létszámmal, 22–34%-uk a 10–49 fős, 13–33%-uk pedig a 50–249 fős kategóriába tartozott.

Ágazati jellemzők

A legfeljebb 249 főt foglalkoztató, valamint az ennél nagyobb vállalkozások ágazati szerkezete jelentősen különbözik. Míg utóbbiak elsősorban ipari tevékenységet végeznek, 2012-ben (az egy évvel korábbihoz hasonlóan) a működő kis- és középvállalkozások döntő része szolgáltatási területen működött. Valamivel több mint egyötödük a kereskedelem, gépjárműjavítás, 17%-uk szakmai, tudományos, műszaki tevékenység gazdasági ágakba sorolódott. Emellett az ipar valamint az építőipar szerepe volt még hangsúlyos, a szervezetek együttesen 17%-a tartozott ezen ágazatokba. Előbbiekén kívül további három területen működött országosan 30 ezernél több vállalkozás: az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységben, az információ, kommunikációban valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban.

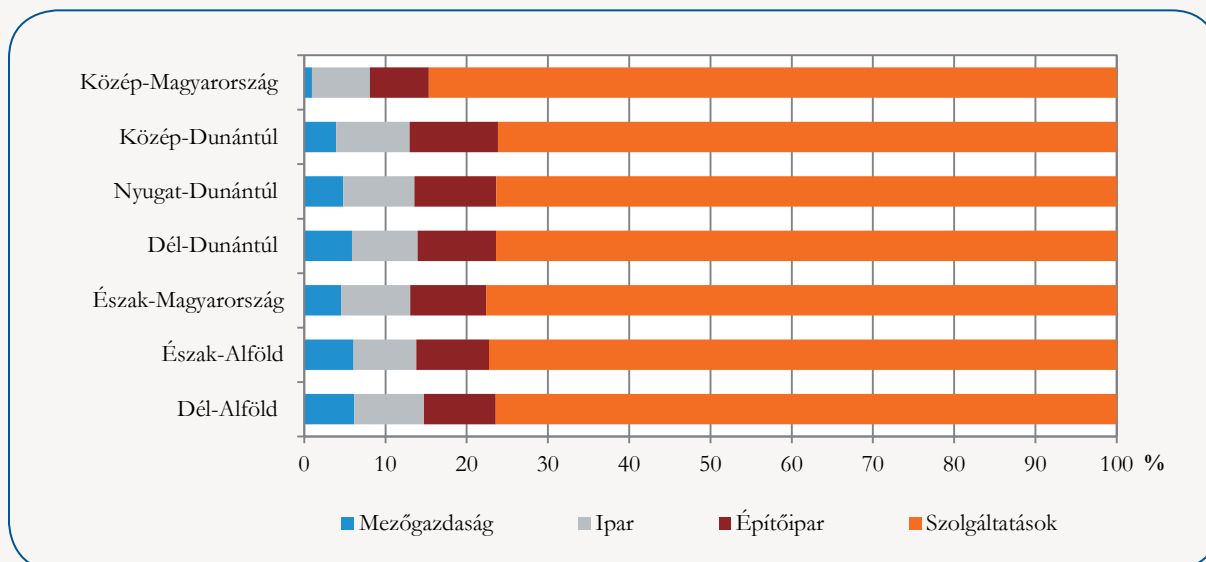
A mezőgazdaság kivételével minden ágazatot közép-magyarországi dominancia jellemez, ami főként a szolgáltatások területén – ezen belül is az információ, kommunikáció, az ingatlanügyletek, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, a közigazgatás, valamint az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, illetve a művészet, szórakoztatás, szabadidő esetében – nagyobb az átlagosnál.

A működő kkv-k megoszlását tekintve a mezőgazdaság, az ipar, valamint az építőipar – Közép-Magyarország kivételével és Észak-Alföldön az ipart leszámítva – mindenütt az átlagosnál hangsúlyosabb szerepet tölt be. Ellenben az információ, kommunikáció, az ingatlanügyletek, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, illetve a művészet, szórakoztatás, szabadidő súlya egyedül Közép-Magyarországon volt nagyobb az országosnál. Ipari, valamint építőipari tevékenységet legnagyobb arányban Közép- és Nyugat-Dunántúlon, kereskedelmet pedig a két alföldi térségben, illetve Észak-Magyarországon folytat-

tak a vállalkozások. Észak- és Dél-Alföldön – a helyi adottságok miatt – a legmagasabb a mezőgazdasági szervezetek részesedése, mindkét régióban a szervezetek ötöde tevékenykedett ezen ágazatban.

4. ábra

A kis- és középvállalkozások számának megoszlása
összevont gazdasági ágak szerint, 2012

A vállalkozások méretkategóriájának növekedésével a mezőgazdaság, valamint az ipar és az építőipar együttes súlya folyamatosan nő. A mikrovállalkozások majd ötöde, a 10–49 fősek 38%-a, a középvállalkozások már több mint fele (52%) tartozott ide. Területi összehasonlításban Közép-Magyarország rendelkezik az átlagosnál kisebb értékekkel, ugyanis a szolgáltató szektor súlya e térségben mindhárom létszám-kategóriában jóval nagyobb az átlagosnál.

Minden ágazatban kétségtelen a mikrovállalkozások dominanciája, azonban lényeges különbségek tapasztalhatók az egyes területeken. Részesedésük az oktatási tevékenységet folytatók, az egészségügyi és az egyéb szolgáltatást nyújtók között (99%), továbbá a pénzügyi, biztosítási, a szakmai, tudományos műszaki, valamint a művészeti szabadidős tevékenységű szervezetek esetében (98%) volt a legnagyobb, ellenben a magasabb tőke- és humán erőforrás-igénnyel rendelkező iparban a legalacsonyabb (85%).

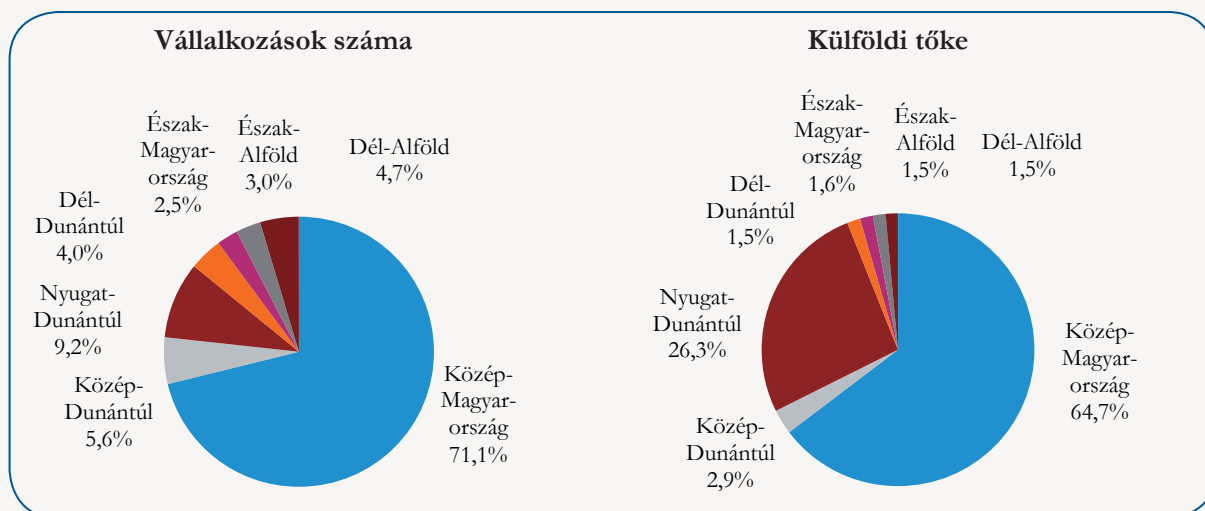
Külföldi tőke a kis- és középvállalkozásokban

2012-ben 27 867 külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozás² működött az országban. Emellett mindössze 462 nagyvállalat volt külföldi tulajdonban. A 18 573 milliárd forint³ külföldi tőke nagyobb része (több mint hattizede), 11 281 milliárd forint összeg a kkv-szektorban koncentrálódott, a legalább 250 fős cégek – a szervezetek között képviselt súlyuknál nagyobb arányban – 6842 milliárd forinttal rendelkeztek.

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozásokat az átlagosnál is nagyobb területi koncentráció jellemzi. A szervezetek döntő része, 71%-a közép-magyarországi székhellyel rendelkezett. További jelentősebb hányaduk Nyugat-Dunántúlon működött, míg a legkevesebben Észak-Magyarországon tevékenykedtek. A tőke megoszlása alapján a közép-magyarországi dominancia valamivel kisebb, Nyugat-Dunántúl részesedése pedig jóval nagyobb.

5. ábra

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások számának és külföldi tőkájének megoszlása, 2012

Közép-Magyarország tőkevonzó képessége a legnagyobb, ellenben Nyugat-Dunántúlon található a legtőkeerősebb szervezetek. Utóbbi régióban egy kkv-ra 1162 millió forint külföldi tőke jutott, 2,9-szerese az országos átlagot jelentő 405 millió forintnak. A második legmagasabb, közép-magyarországi mutató 37 millió forinttal maradt el az országostól. Dél-Alföldön a legszerényebb a tőkeellátottság, átlagosan 126 millió forint vállalkozásonként.

A külföldi érdekeltségű kkv-k tízezer lakosra jutó száma szintén Közép-Magyarországon a legnagyobb (67). Az aktivitás Nyugat-Dunántúlon (26) a második legkedvezőbb, azonban már átlag (28) alatt alakult. A népességarányos mutató a sorrendben következő másik két dunántúli régióban még viszonylag kedvező, az Észak-Alföldön pedig a legkisebb.

A külföldi tőkével rendelkező kkv-k méretstruktúrájában az átlagosnál gyakrabban fordulnak elő a nagyobb szervezetek: 85%-uk 10 fő alatti mikrovállalkozás, további egytizedük 10–49 fővel, 4,7%-uk pedig legalább 50 fős létszámmal működött. Közép-Magyarországon a leggyakoribbak (87%) a legfeljebb 9 főt foglalkoztatók. A 10–49 fős szervezetek hányada Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön haladta meg legjobban (14%) az átlagot, míg az 50–249 főseké Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön (10%).

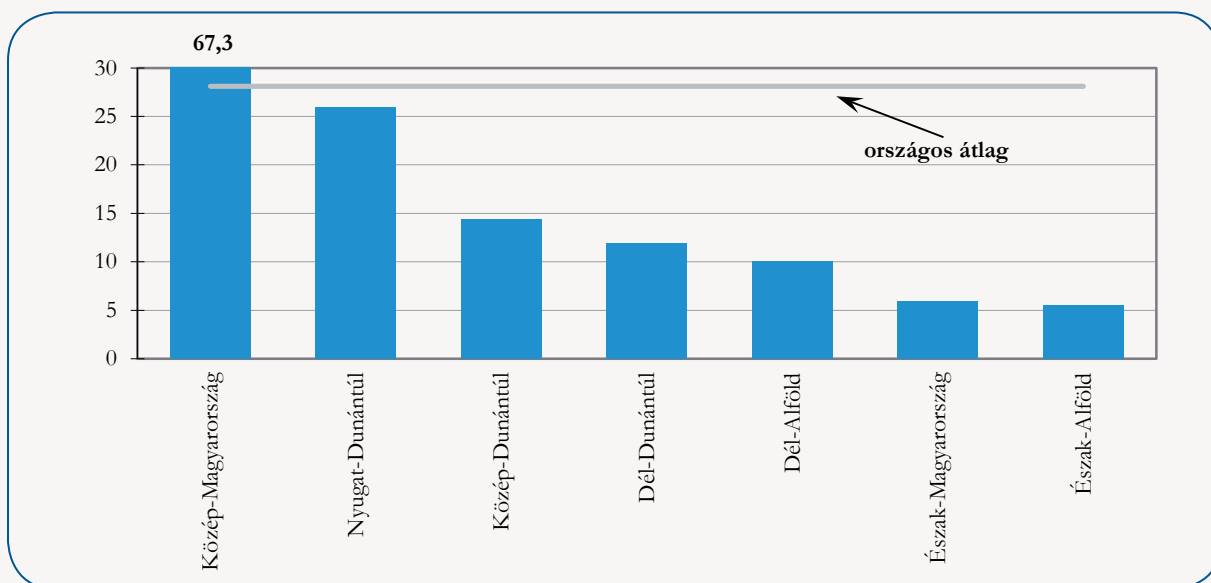
² A külföldi érdekeltségű vállalkozás olyan jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli vállalat, amelyben 10% vagy annál nagyobb a külföldi tulajdoni részesedés. Az adatok a 10% alatti részesedésű és a külföldön tevékenységet végző, passzív pénzközvetítői funkciót betöltő vállalkozásokat nem tartalmazzák.

³ Területre fel nem osztható tőkével együtt.

6. ábra

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások tízezer lakosra jutó száma, 2012

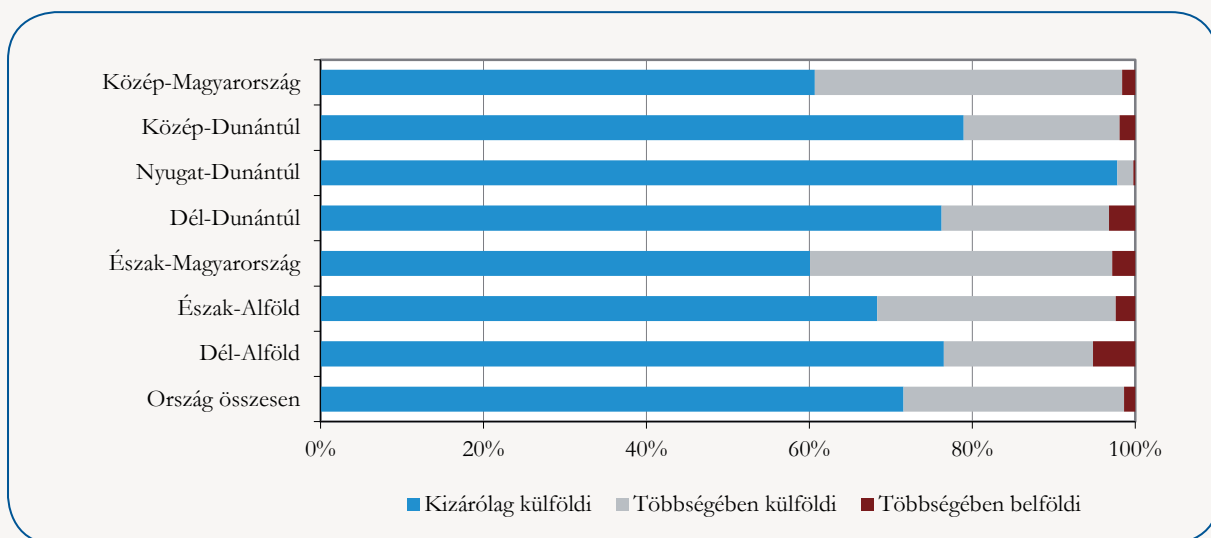

A kkv-k külföldi tőkéjének 45%-a a középvállalkozások, 44%-a a mikrovállalkozások, fennmaradó egytizede a 10–49 fős cégek működését szolgálta. Területileg jelentősek az eltérések. Közép-Magyarországon a tőkeállomány 63%-a köthető a legfeljebb 9 fővel működőkhöz, ezzel szemben a többi régióban a nagyobb létszámú szervezetekben, elsősorban a középvállalkozásokban összpontosult a tőke. A közepes méretű vállalkozások részesedése Nyugat-Dunántúlon kimagasló, 94%. Közép-Dunántúlon, Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön a 10–49 fős létszámúak súlya számottevően nagyobb az átlagosnál, 22–25% közötti.

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások négyötöde kizárólag külföldi tőkével működött, 11%-uk többségében külföldi, 9,4%-uk nagyobb részben belföldi tulajdonban volt. A teljes egészében külföldi irányítás alatt álló cégek Közép-Magyarországon voltak a leghangsúlyosabbak (81%). Mindegyik régióban ők képviselték a külföldi érdekeltségű kkv-k legnagyobb hányadát, de Dél-Dunántúlon a többségében külföldi tulajdonúak, Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön a döntően hazaiak, míg Észak-Magyarországon mindkettő súlya jóval nagyobb volt (egyaránt 16–17%) az átlagosnál.

7. ábra

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások tőkéjének megoszlása tulajdonosi összetétel szerint, 2012

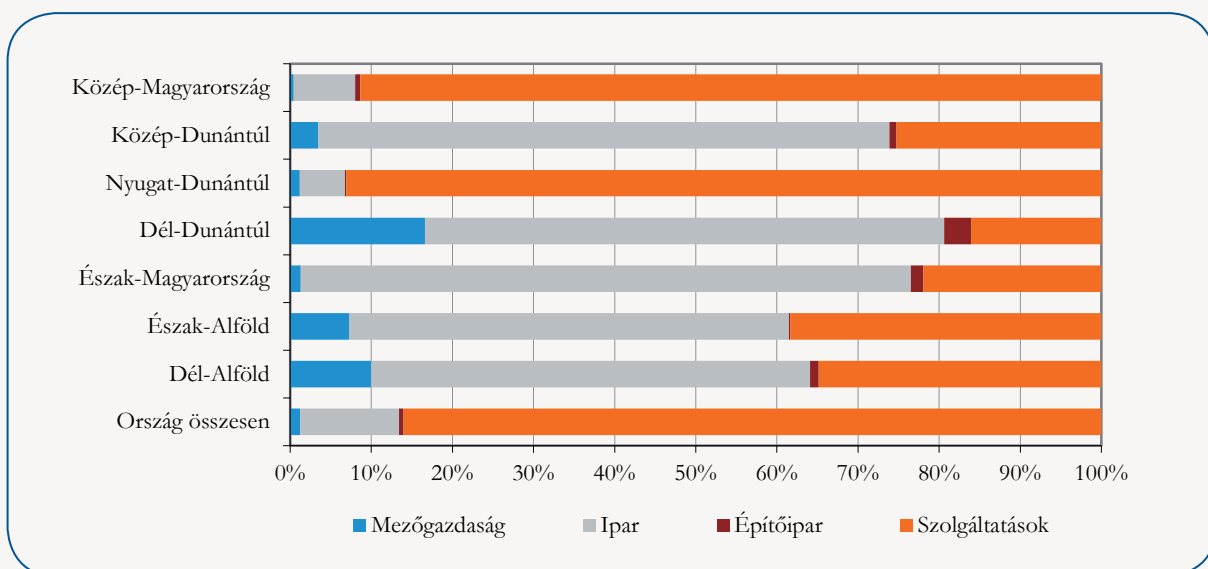
A tőke megoszlása eltér a szervezetek számának összetételétől: a külföldi befektetések döntő része (72%) ugyancsak a kizárólag külföldi tulajdonú vállalkozások tevékenységét szolgálta, de a többségében külföldieké jóval nagyobb (27%), a többségében belföldieké pedig kisebb (1,3%) súlyt képviselt. Nyugat-Dunántúl a teljes egészében külföldi tőkével működő kkv-k részesedése kimagasló, 98%. (Az országosan kizárólag külföldi tulajdonban lévő szervezetek befektetéseinek 36%-a utóbbi régióban, de legnagyobb hányada, 55%-a Közép-Magyarországon működött.) A többségében külföldi tulajdonban lévő vállalkozások tevékenységét szolgáló tőke Közép-Magyarországon és Észak-Magyarországon a legszámottevőbb, míg a többségében belföldieké Dél-Alföldön a legnagyobb.

A külföldi tőkével működő kkv-k 82%-a szolgáltató tevékenységet folytatott. A legtöbb szervezet a kereskedelemben (8400), valamint az ingatlanügyletekben (6348) működött. Számuk jelentősebb még a tudományos és műszaki tevékenység területén (2822), illetve a termelő ágazatok közül a feldolgozóiparban (2638). A régiókat tekintve eltérő súllyal ugyan, de ugyanezen területek a leghangsúlyosabbak. Közép-Magyarországon a szolgáltatások nagyobb, az ipar pedig jóval kisebb szerepet töltek be. Utóbbi a többi térségben (főképp Észak-Magyarországon) jelentősebb. Az Alföldön a kereskedelmi, Nyugat- és Dél-Dunántúlon a mezőgazdasági, Közép- és Dél-Dunántúlon pedig a vendéglátó tevékenységet folytatók jóval gyakoribbak az átlagosnál.

A szervezetek számából adódóan a külföldi befektetések 86%-a a terciér szektorban koncentrálódott, további 12%-a pedig az iparhoz köthető. A mezőgazdaság és az építőipar részaránya a vállalkozások között képviselt hányaduknál is kisebb. A tőkeállomány fele a tudományos és műszaki tevékenységben működött. Ezt követően a kereskedelem, a feldolgozóipar, valamint az adminisztratív szolgáltatás gazdasági ágak vonzották a legtöbb tőkét. Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon a szolgáltatások domináltak, a többi régióban döntően (54–75%) az iparba áramlott a tőke. A Nyugat-Dunántúlon 2011-ben történt járműipart érintő szervezeti változás következtében a tudományos és műszaki tevékenység területére került a külföldi tőke 90%-a (amely az ágazatban az országban működő külföldi befektetések közel felét jelentette). A mezőgazdaságba áramló tőke nagysága ugyan a Nyugat-Dunántúlon és Közép-Magyarországon nagyobb, arányaiban azonban Dél-Dunántúlon a legszámottevőbb (17%). A szolgáltatások közül a kereskedelemben investált összegek Észak-Alföldön (24%) és Dél-Alföldön (20%) tettek ki jelentős részarányt.

8. ábra

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások külföldi tőkéjének megoszlása összevont gazdasági ágak szerint, 2012

Az egy vállalkozásra jutó külföldi tőke nagysága négy gazdasági ágban nagyobb az átlagosnál: az iparban, a pénzügyi szolgáltatásban, a tudományos és műszaki tevékenységben, valamint az adminisztratív szolgáltatás területén. Az ipari szervezetek külföldi tőkéje Dél-Alföld, Nyugat-Dunántúl és Dél-Dunántúl

kivételével minden régióban felülmúlta az átlagost. A pénzügyi szolgáltatásban bejegyzett kkv-k Közép-Magyarországon rendelkeztek az országosnál több külföldi tőkével. A másik két kiemelt ágazatra jellemző mutató egyaránt két-két régióban (Közép-Magyarország mellett Nyugat-Dunántúlon, illetve Észak-Magyarországon), a szállítás és raktározás pedig Közép-Magyarországon a jelentősebb. A nemzetgazdasági ágak közül területi összehasonlításban az egy külföldi érdekeltségű kkv-ra jutó külföldi tőke nagysága a tudományos és műszaki tevékenységben Nyugat-Dunántúlon működő szervezetek körében messze a legnagyobb (17 351 millió forint), amit a már említett szervezeti változás határozott meg.

A vállalkozások gazdálkodásának jellemzői*

A vállalkozások gazdasági szerepét többek között az árbevétel, az elért eredmény nagysága, a beruházási aktivitás és a foglalkoztatottak létszáma jelzi. Az értékesítés során realizált árbevétel összege függ a vállalkozás méretétől, az eladott termékek és szolgáltatások értékétől. A kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbségéből származtatott bruttó hozzáadott érték a gazdálkodás eredményességét mutatja. A nyereséges működés biztosítja ugyanis a vállalkozások hosszú távú fennmaradását. A forgalom növelése, a hatékonyság és a termelékenység javítása, a fogyasztói igények és a minőségi elvárások maradéktalan teljesítése a befektetett eszközök folyamatos megújítását igényli. A beruházások volumene és összetétele emiatt befolyásolhatja a vállalkozások gazdasági teljesítőképességét. Mindezek meghatározzák a sikeres működéshez szükséges foglalkoztatott létszám nagyságát, ami az üzleti lehetőségek és a végzett tevékenység alapján jelentősen különbözik.

Az árbevétel alakulása

2012-ben a kis- és középvállalkozások együttesen 44 634 milliárd forint nettó árbevételt értek el Magyarországon, a teljes vállalkozási szektor által realizált összeg 58%-át. Annak ellenére, hogy a szervezetek túlnyomó többségét a kkv-k alkotják, régióként számottevően különbözött részesedésük az árbevételből. Közép- és Nyugat-Dunántúlon a nagyvállalatok meghatározó szerepet töltenek be a gazdasági életben, ezért itt a kkv-k súlya nem érte el az 50%-ot. Közép-Magyarországon élénkebb a vállalkozói aktivitás, Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön pedig kevésbé gyakoriak a multinacionális vállalkozások, ezért magasabb a kkv-k aránya a vállalkozások árbevételében.

A kkv-k forgalma 2012-ben folyó áron 585 milliárd forinttal (1,3%-kal) múlta felül az egy évvel korábbit. A bevétel nagysága Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint az alföldi régiókban az átlagosnál dinamikusabban bővült. Közép-Magyarországon a növekedés üteme megegyezett az országgal, Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon viszont az összeg elmaradt az egy évvel korábbitól. A növekmény hattizede a budapesti és a Pest megyei vállalkozásokhoz kötődött.

Közép-Magyarország nagyobb arányban részesedett az árbevételből, mint a szervezetszámból, a többi régióban viszont a vállalkozások hányada volt a magasabb. Mindenütt az árbevétel túlnyomó többsége a társas vállalkozásokhoz folyt be: országosan 96%-a, ezen belül Közép-Magyarországon majdnem teljes egésze. A mikrovállalkozások között részesedésük 9/10-et tett ki, a 10 főnél nagyobb szervezetek esetében viszont szinte kizárólagos volt. A társas vállalkozások árbevételének régiók közötti eloszlása az összes kkv-hoz hasonlóan alakult. Eltérés abból adódott, hogy a közép-magyarországi cégek súlya nagyobb volt az átlagosnál, mivel itt fordultak elő a leggyakrabban társas vállalkozások.

A kis- és középvállalkozások átlagos árbevétele jóval kisebb az összes vállalkozásra jellemzőnél, illetve a szervezeti struktúra különbségeiből adódóan területileg is jelentősen szóródik. 2012-ben egy kkv 70 millió, ezen belül egy társas vállalkozás 112 millió forint árbevételt ért el. Előbbi mutató az összes vállal-

*A fejezetben vizsgált vállalkozások köre eltér a működő vállalkozások számára vonatkozó adatoktól. Részletesebb információk a megjegyzésekben láthatók.

kozásának mindössze hattizedét tette ki. A különbség Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön volt a legkisebb, Közép- és Nyugat-Dunántúlon, illetve Közép-Magyarországon a legnagyobb. Utóbbi három helyütt az átlagosnál jelentősebb eltérés abból adódott, hogy a nagyvállalatok túlnyomórészt ezekben a régiókban telepedtek le. A kedvező üzleti környezet miatt a Közép-Magyarországon bejegyzett kkv-k együttesen 2,3-szor több árbevételt könyveltek el, mint a gazdasági szempontból hátrányosabb helyzetű dél-dunántúliak. A társas vállalkozások átlagosan hattizedével nagyobb összeget realizáltak, mint az összes kkv. A két mutató között Közép-Magyarországon volt a legkisebb, mindössze egyharmados az eltérés, Nyugat-Dunántúlon és az alföldi régiókban viszont közel kétszeres különbség mutatkozott.

2. tábla

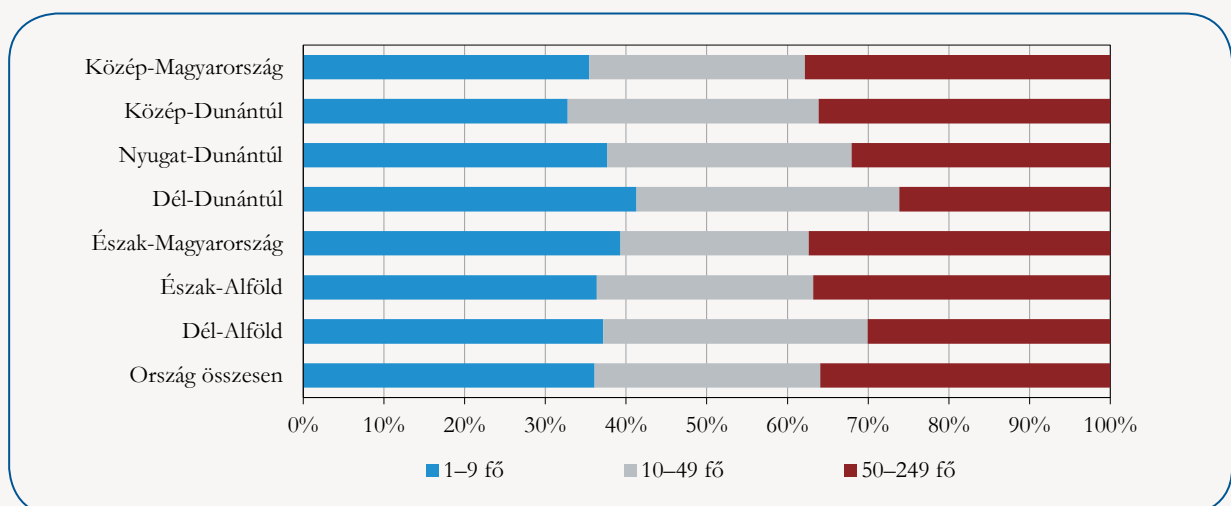
A kis- és középvállalkozások nettó árbevétele, 2012

Régió	Millió forint	Megoszlása, %	Előző év = 100,0 (folyó áron)	Részesezés az összes vállalkozás árbevételéből, %	Egy kkv-ra jutó árbevétel, millió forint	
					összesen	ebből: társas vállalkozás
Közép-Magyarország	25 656 186	57,5	101,3	61,9	97,0	127,6
Közép-Dunántúl	3 409 207	7,6	102,3	41,8	53,8	97,3
Nyugat-Dunántúl	3 156 803	7,1	101,6	49,6	50,1	95,7
Dél-Dunántúl	2 207 331	4,9	98,1	61,8	41,6	75,1
Észak-Magyarország	2 494 983	5,6	99,1	51,8	46,9	89,6
Észak-Alföld	3 796 914	8,5	102,2	57,7	52,7	101,9
Dél-Alföld	3 912 185	8,8	102,7	71,5	54,4	102,1
Ország összesen	44 633 608	100,0	101,3	58,4	69,6	111,7

Annak ellenére, hogy a kis- és középvállalkozások között a legfeljebb 9 főt foglalkoztató mikrovállalkozások túlsúlya mutatkozott, az árbevétel mindössze 36%-át realizálták. A kkv-k 0,7%-át képviselő közép-vállalkozások súlya a mikroméretűekhez hasonló, a szervezetek 4,1%-át kitevő 10–49 fős kisvállalkozásoké pedig 28%-os. Az árbevétel létszám-kategóriák szerinti összetétele régióként kissé különbözött. A mikrovállalkozások átlagosnál nagyobb szerepet töltenek be Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon, ahol a leggyakrabban fordultak elő. A kisvállalkozások részesezése ugyancsak Dél-Dunántúlon, illetve Dél-Alföldön volt a legmagasabb, a középvállalkozásoké pedig Közép- és Észak-Magyarországon, Közép-Dunántúlon, továbbá Észak-Alföldön emelkedett ki.

9. ábra

A kis és középvállalkozások árbevételének megoszlása létszámkategóriák szerint, 2012

Országosan a vizsgált körbe tartozó mintegy 610 ezer mikrovállalkozás és a 4,4 ezer középvállalkozás által elért összes nettó árbevétel szinte azonos értéket képviselt: 2012-ben egyaránt meghaladta a 16 ezer milliárd forintot. A vállalkozások méretének növekedésével így hatványozottan nő az éves árbevételük. Egy mikrovállalkozás 2012-ben átlagosan 26, egy 10–49 fős kisvállalkozás 475 millió forint nettó árbevételt könyvelhetett el, míg az 50–249 fős középvállalkozások már közel 3,6 milliárd forintot realizáltak.

A működés keretétől választott szervezeti forma is jelentősen befolyásolja az elért eredmény nagyságát. Egy társas vállalkozásként bejegyzett kkv 2012-ben átlagosan 112 millió forint nettó árbevételt könyvelhetett el, az egyéni vállalkozások esetében ugyanez az érték 7,5 millió forintot tett ki.

Az árbevétel gazdasági ágak szerinti összetétele a szervezetek tevékenységi szerkezetének megoszlásához hasonlóan alakult. Magyarországon 2012-ben a kkv-k árbevételének 63%-át szolgáltatások nyújtásával foglalkozó, egyharmadát ipari, építőipari tevékenységet folytató, 3,9%-át pedig mezőgazdasági termeléssel foglalkozók könyvelték el. Az egyszemélyes vagy néhány alkalmazottal rendelkező vállalkozások túlnyomó részben szolgáltatásokra specializálódtak, a létszám növekedésével azonban az árbevétel mind nagyobb hányada kötődött az ipari szervezetekhez. A középvállalkozások árbevételének közel fele ipari tevékenységből keletkezett.

Az árbevétel szektorok közötti megoszlása régióként különbözött, mivel térségenként más és más a gazdaságföldrajzi adottság, az infrastruktúra fejlettsége és a felvevőpiacok elérhetősége. Közép-Magyarországon az összeg héttizedét valamilyen szolgáltatási szektorban bejegyzett vállalkozás realizálta, ezen belül a kereskedelemmel, az információ és kommunikációval, továbbá üzleti szolgáltatással foglalkozók részesedése múlta felül leginkább az országosat. Az iparilag fejlett térségekben, Közép-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a bevételek 38, illetve 46%-a származott ipari tevékenységből. Dél-Dunántúlon és az Alföldön a bevétel szerkezete kiegyenlítettebb képet mutatott, a kedvező agroökológiai körülmények miatt ezekben a térségekben a mezőgazdaság súlya elérte az egytizedet is. Mivel agrárgazdasági szempontból a legjobb adottságú területek a Duna-Tisza közén és a Tiszántúlon találhatóak, ezért a kkv-k növénytermesztésből és állattenyésztésből származó árbevételének 43%-át fele-fele arányban a két alföldi régióban bejegyzett vállalkozások realizálták. Az ipari értékesítéséből és az építőipari teljesítésekből minden második forint, de a szolgáltatásokból kiszámlázott összeg kétharmada is a közép-magyarországi szervezetekhez került. Az utóbbi régióban nyilvántartott kkv-k részesedése különösen a gazdasági jellegű szolgáltatások körében magas, az információ és kommunikáció területén az árbevétel 86%-át, az üzleti szolgáltatásokban háromnegyedét, az ingatlanügyletekben 72%-át realizálták.

A bevétel nagysága függ a tevékenység jellegétől és a keresletől. Valamennyi régióban az iparban volt a legmagasabb az egy kis- és középvállalkozásra vetített összeg – mivel ebben az ágazatban nagyobb a középvállalkozások előfordulása –, az átlagosnál 3–5-szer több. A kereskedelem, javításból származó átlagos bevétel ugyancsak mindenütt meghaladta legalább 1,2-szer (Észak-Magyarország) és legfeljebb 2,1-szer (Közép-Magyarország) az összes kkv-ét, de a mezőgazdasági tevékenységet folytatóké is Közép- és Észak-Magyarország kivételével magasabb volt annál. A jellemzően kis létszámú szervezeti formákban folytatott tevékenységeket képviselő társadalmi jellegű szolgáltatások területén (oktatás; humán egészségügyi, szociális ellátás; művészet, szórakoztatás és szabadidő; egyéb szolgáltatások) ezzel szemben az egy kkv-ra jutó összeg minden régióban az átlagosnak csupán a töredékét (5–24%-át) tette ki.

Bruttó hozzáadott érték

A bruttó hozzáadott érték a gazdaság szereplőinek adott időszakban elért teljesítménye. Többek között ez nyújt fedezetet a befektetett eszközök értékcsökkenésére, a bérleti díjakra és a hitelkamatok visszafizetésére. A termelési érték és az anyagi jellegű ráfordítások különbözeteként számított eredménymutató a gazdasági fejlettséget bemutató bruttó hazai termék (GDP) egyik fő komponense. A vállalkozások, azon belül is a legnagyobb foglalkoztatók meghatározó szerepet töltenek be a nemzetgazdasági jövedelmek előállításában: Magyarországon 2012-ben a megfigyelt vállalkozások 14 311 milliárd forint bruttó hozzáadott értéket produkáltak. Ezen belül azonban jelentős a koncentráció: az összeg 45%-át a vállalkozások mindössze 0,1%-át képviselő legalább 250 fős nagyvállalatok termelték meg.

A kis- és középvállalkozások 2012-ben 7897 milliárd forint bruttó hozzáadott értéket hoztak létre, folyó áron csaknem ugyanannyit, mint egy évvel korábban. A gazdasági válságból gyorsabban kilábaló Nyugat-Dunántúlon, valamint az Alföldön a teljesítmény felülmúlta a 2011. évit, a többi régióban a korábbinál kisebb eredmény képződött. A kkv-k által előállított összeg a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték átlagosan egyharmadához járult hozzá, az arány régióként 29% (Nyugat-Dunántúl) és 37% (Közép-Magyarország) között szóródott.

2012-ben a bruttó hozzáadott érték több mint felét – a kkv-k számából ennél kisebb arányban részesedő – közép-magyarországi vállalkozások állították elő. A többi régió aránya külön-külön nem érte el a 10%-ot, ezen belül a gazdasági szempontból hátrányosabb helyzetben lévő Dél-Dunántúl volt a legalacsonyabb. Egy lakosra átlagosan 796 ezer forint kkv-k által elért eredmény jutott, folyó áron 5,5 ezer forinttal több, mint 2011-ben. A jelzőszám mindenütt meghaladta az egy évvel korábbit, a legnagyobb növekedés Nyugat-Dunántúlon és Észak-Alföldön következett be, Dél-Dunántúlon viszont minimális volt. A mutató Közép-Magyarországon volt a legmagasabb, az országos 1,8-szerese, a többi régióban a hazainak a felét (Észak-Magyarország) vagy legfeljebb kilenctizedét (Nyugat-Dunántúl) érte el.

3. tábla

A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értéke, 2012

Régió	Millió forint	Előző év = 100,0 (folyó áron)	Megoszlása	Részesedés a GDP-ből	Egy	
					lakosra	kkv-ra
					jutó bruttó hozzáadott érték, ezer forint	
			százalék			
Közép-Magyarország	4 236 313	99,7	53,6	37,5	1 437	16 023
Közép-Dunántúl	652 722	98,3	8,3	29,1	606	10 295
Nyugat-Dunántúl	683 380	102,1	8,7	28,5	694	10 855
Dél-Dunántúl	437 154	99,3	5,5	29,2	471	8 237
Észak-Magyarország	484 493	99,1	6,1	28,8	405	9 108
Észak-Alföld	702 659	104,1	8,9	30,9	470	9 748
Dél-Alföld	700 004	100,9	8,9	33,4	542	9 730
Ország összesen	7 896 725	100,2	100,0	33,6	796	12 319

2012-ben a kkv-k átlagosan 12 millió forinttal, az egy esztendővel korábbinál folyó áron 467 ezer forinttal nagyobb összegben járultak hozzá a nemzeti jövedelem előállításához. Valamennyi régióban nőtt a teljesítmény az egy évvel azelőttihez képest, nagysága ugyanakkor jelentősen különbözött: a mutató Közép-Magyarországon elérte a 16 millió forintot, Dél-Dunántúlon azonban mindössze 8,2 milliót tett ki. A kkv-k által létrehozott hozzáadott érték 94%-át produkálták a termelési erőforrások túlnyomó többsége felett rendelkező társas vállalkozások. Közép-Magyarországon az eredmény 98%-át hozták létre, a többi régióban azonban az átlagosnál kisebb arányban, 88 (Dél-Alföld) és 91% (Közép-Dunántúl) között részesedtek.

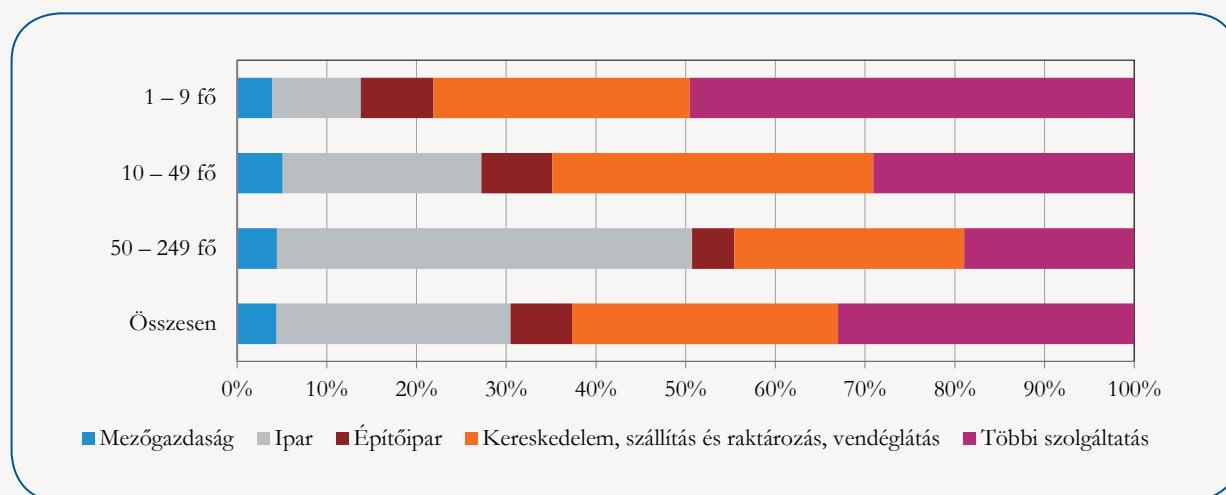
Az árbevételhez hasonlóan a kkv-k hozzáadott értékének 36%-át a mikrovállalkozások termelték meg. Közép-Dunántúl és Észak-Magyarország kivételével mindenütt az 1–9 fős szervezetek hozták létre a jövedelem legnagyobb hányadát. A kisvállalkozások a hozzáadott érték 29%-át adták, ezen belül Közép-Magyarországon, illetve a kedvező mezőgazdasági adottságokkal rendelkező Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön átlagon felül teljesítettek. A középvállalkozások a teljesítmény 35%-ához járultak hozzá, de Közép- és Nyugat-Dunántúlon, továbbá Észak-Magyarországon több mint 36%-os részesedéssel élen jártak az értéktermelésben.

A tercier szektorba tartozó kkv-k a főtevékenység szerinti megoszláshoz hasonlóan számbeli fölényükből adódóan meghatározó szerepet töltenek be a jövedelemtermelésben is: 2012-ben a szervezetek nyolctizedét képviselték és a bruttó hozzáadott érték 63%-át állították elő. Közép-Magyarországon a teljesítmény háromnegyedét produkálták, és hozták létre a tercier szektorból származó hazai eredmény

kétharmadát. Itt a kereskedelem, az információ, kommunikáció, az ingatlanügyletek és az üzleti szolgáltatások részesedése volt az átlagosnál nagyobb. A többi régióban a szolgáltatások súlya elmaradt ugyan az országostól, de a hozzáadott érték legkevesebb 43%-át (Észak-Magyarország) és legfeljebb 49%-át (Nyugat- és Dél-Dunántúl) adták. Utóbbi régiókban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás országost meghaladó súlya a kedvező turisztikai adottságoknak (Balaton, gyógy- és termálfürdők) köszönhető. Az ipar szerepe Közép-Dunántúlon és Észak-Magyarországon emelkedett ki a termelési hagyományoknak köszönhetően. A mikrovállalkozások esetében az eredmény döntő része a szolgáltatási ágakban keletkezett, a vállalkozások méretének növekedésével ugyanakkor a jövedelem mind nagyobb hányada származott termelő tevékenység, azon belül is döntően ipari termékek gyártásából és értékesítéséből.

10. ábra

A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értékének megoszlása összevont gazdasági ágak szerint, 2012

A kkv-k 8,1%-át képviselő ipari szervezetek magas termelékenységüknek köszönhetően a bruttó hozzáadott érték egynegyedét állították elő. Mindegyik régióban a szervezetszámban képviselt súlyuknál nagyobb arányt értek el az eredményből. Észak-Magyarországon az ipari múlt, Közép-Dunántúlon pedig a döntően külföldi érdekeltségű gépipari nagyvállalatok beszállítói hálózata járult hozzá többek között az ipari tevékenységet folytató kkv-k elterjedéséhez. Az előbbi régióban a bruttó hozzáadott érték 43%-át, de az utóbbiban is közel negyzedét hozták létre a gazdasági ág szereplői. Az építőipar Dél-Dunántúlon, Észak-Magyarországon egytizedét, Közép-Magyarországon azonban csupán huszadát termelte meg. Országosan a kkv-k jövedelmének mindössze 4,4%-a származott a mezőgazdaságból. A kedvező agrártermelési adottságok és a többi ágazat átlagosnál kisebb értéktermelő-képessége miatt azonban Dél-Dunántúlon és a két alföldi régióban a mezőgazdaság ennek több mint a kétszeresével, 10–11%-kal járult hozzá az eredményhez.

Beruházás

A beruházások eredményeképpen megújulnak a befektetett eszközök, javulnak a termelés feltételei, kedvezőbbé válnak a munkakörülmények és nő a foglalkoztatás. A fejlesztési és az ehhez gyakran társuló innovációs tevékenység következtében javul a versenyképesség, fejlődik a gazdaság. A beruházások ezért fontos szerepet töltenek be a hátrányosabb helyzetben lévő régiók felzárkóztatásában is. A hazai kis- és középvállalkozások 2012-ben az általuk létrehozott bruttó hozzáadott érték 18%-át, együttesen 1450 milliárd forintot fordítottak új beruházásokra. Az összeg folyó áron 73 milliárd forinttal csökkent 2011-hez képest. Mindössze három régióban (Közép-Dunántúl, Észak-Magyarország és Dél-Alföld) múlta felül az egy évvel korábbit, Nyugat- és Dél-Dunántúlon azonban mindössze háromnegyedét érte el.

A kkv-k fejlesztései a teljes vállalkozói kör ráfordításainak 46%-át tették ki. Az egyes régiók között jelentős a különbség: az átlagosnál nagyobb arányban részesedtek a beruházásokból Dél-Dunántúlon, illetve Dél-Alföldön (több mint hattizeddel), de Közép-Magyarországon is 55%-ot képviseltek. Ezzel

szemben a gépipari nagyvállalatok egyik vonzó befektetési területének bizonyuló Nyugat-Dunántúlon – ahol 2012-ben kiemelt járműipari fejlesztések valósultak meg – a kkv-k a beruházások kevesebb mint negyedét realizálták.

A beruházások régiók közötti megoszlása a kkv-k számának összetételéhez hasonlított: a legnagyobb arányban a közép-magyarországi szervezetek vették ki részüket a teljesítésekből, de Közép-Dunántúlon, Észak- és Dél-Alföldön is külön-külön egytizedét teljesítették. Valamennyi régióban beruházások majdnem teljes egésze a társas vállalkozásokhoz kötődött.

4. tábla

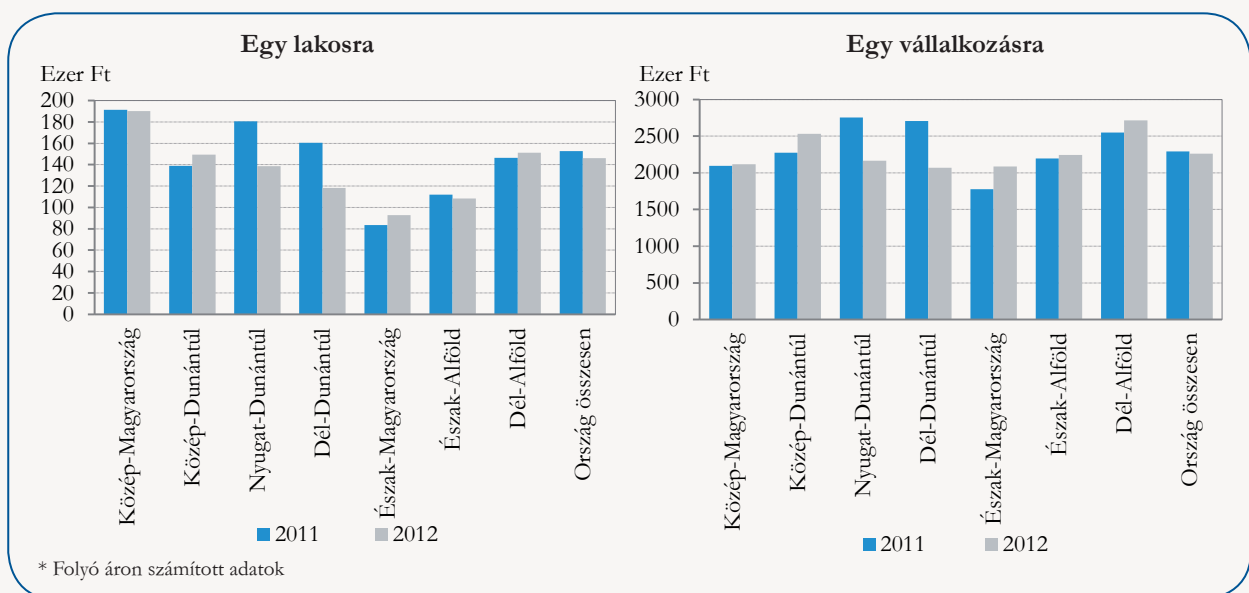
A kis- és középvállalkozások beruházási teljesítményértéke, 2012

Régió	Millió forint	Megoszlása	A társas vállalkozások aránya	Előző év = 100,0 (folyó áron)	Részesezés	
					az összes vállalkozás beruházásaiból	a bruttó hozzáadott értékéből
					százalék	
Közép-Magyarország	559 972	38,6	99,7	98,3	54,6	13,2
Közép-Dunántúl	160 700	11,1	98,6	106,0	45,4	24,6
Nyugat-Dunántúl	136 475	9,4	97,1	76,0	22,7	20,0
Dél-Dunántúl	109 927	7,6	98,4	73,1	61,0	25,1
Észak-Magyarország	110 974	7,7	98,8	111,8	50,3	22,9
Észak-Alföld	161 820	11,2	97,9	97,8	41,7	23,0
Dél-Alföld	195 495	13,5	98,2	102,4	63,7	27,9
Ország összesen	1 450 499	100,0	98,8	95,2	46,2	18,4

Országosan 2012-ben egy lakosra 146 ezer forint teljesítményérték jutott, 6600 forinttal kevesebb, mint 2011-ben. Azokban a régiókban, ahol az előző évhez viszonyítva nőtt a beruházások összege, a jelzőszám is emelkedett. Közép-Magyarországon és Észak-Alföldön kismértékben, Nyugat- és Dél-Dunántúlon viszont közel negyedével csökkent. A mutató Közép-Magyarországon az országos átlag 1,3-szeresét érte el, ezen kívül Közép-Dunántúlon és Dél-Alföldön haladta meg a hazai szintet, a többi helyütt attól 5,2 (Nyugat-Dunántúl) és 36% (Észak-Magyarország) közötti mértékben maradt el.

11. ábra

Egy lakosra és egy vállalkozásra jutó beruházási teljesítményérték *

Az egy szervezetre vetített teljesítményérték a régiók között kisebb eltérést mutatott, ezen kívül a változás mértéke is mérsékeltebb volt, mint a népességre vetített mutató esetében. 2012-ben egy kkv átlagosan 2,3 millió forintot fordított beruházásokra, ugyanannyit, mint egy esztendővel korábban. A mutató az egy nagyvállalatra vetített teljesítményérték töredékét (0,1%-át) mutatta. A jelzőszám Nyugat- és Dél-Dunántúl kivételével valamennyi régióban emelkedett a 2011. évihez képest, nagysága pedig 2,1 (Dél-Dunántúl) és 2,7 millió forint (Dél-Alföld) között mozgott.

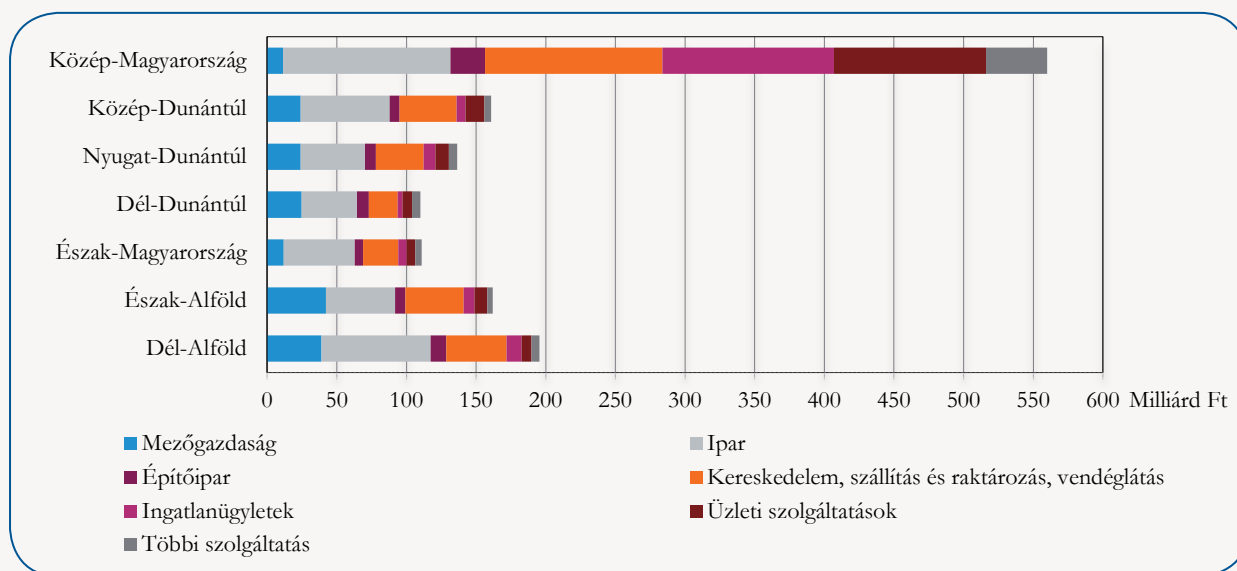
Az egyes kkv-k által megvalósított beruházások nagysága függ a forgalomtól, és a szervezetméret növekedésével a bevétel emelkedéséhez hasonlóan nő. Az 1–9 fős mikrovállalkozások átlagosan 794 ezer forintot fordítottak beruházásokra, a 10–49 fős kisvállalkozások már ennél húszszor nagyobb összeget, több mint 16 millió forintot szántak fejlesztésekre. A középvállalkozások körében ismét nagyságrendi ugrás figyelhető meg: az 50–249 főt foglalkoztató szervezetek 119 millió forintot fordítottak beruházásokra.

A kkv-k beruházásainak 37%-át a legalább félszáz, egyharmadát a legfeljebb 9 főt foglalkoztató, a fennmaradó háromtizedét pedig a 10–49 fős szervezetek valósították meg. Közép-Magyarországon a mikrovállalkozások, Nyugat-Dunántúlon a kisvállalkozások, a többi régióban pedig a közepes méretűek költöttek a legtöbbet fejlesztésekre. A kkv-k a teljesítések hattizedét gépek, berendezések és járművek beszerzésére, 37%-át épületek, építmények kialakítására, fennmaradó részét pedig egyéb, zömében mezőgazdasági és erdőgazdasági célt szolgáló javak vásárlására, ültetvények, erdők telepítésére fordították. Minden régióban a befektetések legnagyobb részét a gép-, berendezés, járműbeszerzések adták. Az épületekre, építményekre elkülönített összeg a Közép- és Dél-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon elérte a teljesítményérték negyztizedét.

Dél-Dunántúl mellett mindkét alföldi régióban meghaladta az országost az egyéb beruházások aránya, a jó termőhelyi adottságok és a kedvező gazdálkodási lehetőségek miatt ugyanis ide irányult a mezőgazdasági termelést közvetlenül szolgáló tárgyi eszköz beszerzések héttizede.

12. ábra

**A kis- és középvállalkozások beruházási teljesítményértéke
összevont gazdasági áganként, 2012**

A kkv-k beruházási teljesítményértékének gazdasági szektorok szerinti összetétele kiegyenlítettebb képet mutatott, mint a túlnyomórészt ipari fejlesztéseket megvalósító nagyvállalatoké: 2012-ben a kkv-k e ráfordításainak fele a szolgáltatási ágazatokba került (ami az elaprózódott szervezeti struktúrából adódóan kisebb az árbevételben képviselt részesedésnél is). Ez az arány Közép-Magyarországon volt a legmagasabb, 72%. A szolgáltatások területén működő kkv-k beruházásainak 55%-a Budapestre és Pest megyébe koncentráldott, elsősorban a kereskedelem, az információ, kommunikáció, az ingatlanügyletek és az

üzleti szolgáltatások területére. Ezen kívül Közép- és Nyugat-Dunántúlon, továbbá Észak-Alföldön jutott a fejlesztési források többsége a szolgáltatási ágazatokba. Ezekben a régiókban a jelentős tranzitforgalom miatt a kereskedelem, az előbbi két helyütt továbbá a kedvező gazdaságföldrajzi elhelyezkedés és a turisztikai adottságok miatt a szállítás és raktározás és a vendéglátásba sorolt szervezetek által megvalósított fejlesztések emelhetők ki.

Észak-Magyarországon, Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön a kkv-k beruházásainak legnagyobb hányada az ipar eszközállományának bővítését szolgálta. Az építőiparba jutott a ráfordítások 5,1%-a, részese-
dése területileg nem mutatott nagy különbséget, ez alól egyedül Dél-Dunántúl jelentett kivételt, ahol a teljesítések 7,7%-a valósult meg. Az agráriumba összességében a beruházások 12%-a, de a legjobb termő-
helyi adottságú Észak-Alföldre egynegyede, Dél-Dunántúlra 22%-a, Dél-Alföldre pedig egyötöde került.

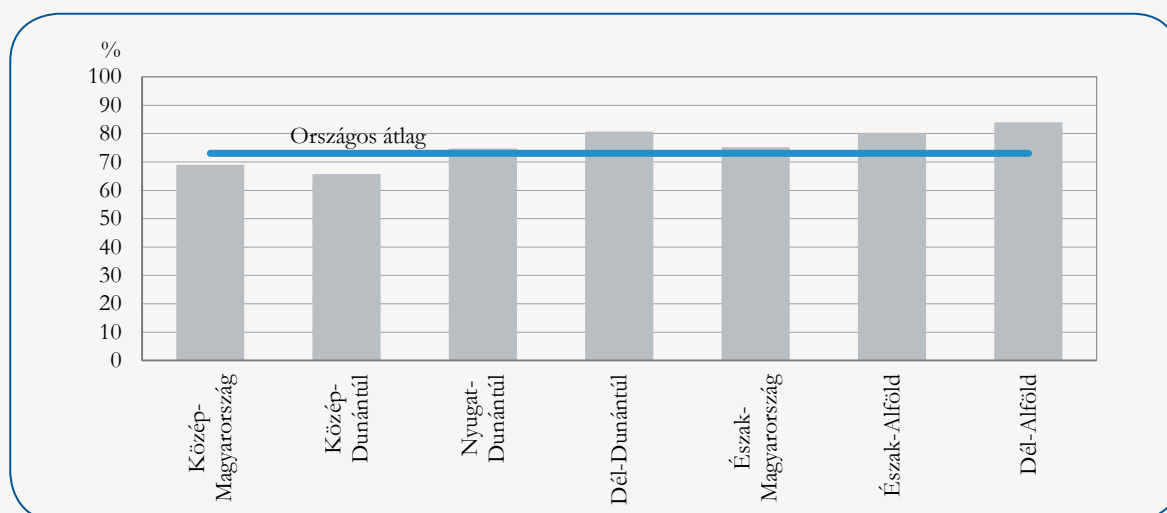
Közép-Magyarország kivételével minden régióban a kkv-k közül az iparban bejegyzettek fordítottak a legtöbbet fejlesztésekre. Egy ipari kkv átlagosan mintegy 9 millió forintot szánt beruházásokra 2012-ben, ez az összeg területileg 6 és 12 millió forint között szóródott. Az egy szervezetre vetített összeg a mező-
gazdaságban volt a második legnagyobb, közel 8 millió forint. Nagysága csupán a termelési feltételekből adódóan kisebb súlyú mezőgazdasággal rendelkező Közép-Magyarországon és Észak-Magyarországon nem érte el az 5 millió forintot, ezzel szemben Észak-Alföldön és Közép-Dunántúlon a 9 millió forintot is felülmúlta.

Foglalkoztatás

2012-ben a kis- és középvállalkozások nem, a nagyvállalatok kismértékben tudták növelni létszámukat, így a kkv-k foglalkoztatási szerepe lényegében változatlan maradt. A legfeljebb 249 főt foglalkoztató szervezetek összesen közel 2 millió munkavállalót foglalkoztattak, ami a vállalati szektor létszámának 73%-át jelentette. A kkv-k szerepe régióként eltérő. A nagyobb külföldi tőkebefektetéseket, illetve nagyvállalati centrumokat koncentráló Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon a héttizedet sem éri el, ezzel szemben Dél-Dunántúlon, valamint Észak- és Dél-Alföldön a nyolctizedet is felülmúlta. A kkv-k által foglalkoztatottak száma az egy évvel korábbihoz képest csupán Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon (itt azonban a nagyvállalatok jelentősen bővítették kapacitásukat) nőtt, így a 250 főnél kisebb létszámú szervezetek foglalkoztatási súlya egyedül Közép-Magyarországon lett magasabb.

13. ábra

A kis- és középvállalkozásoknál foglalkoztatottak aránya, 2012

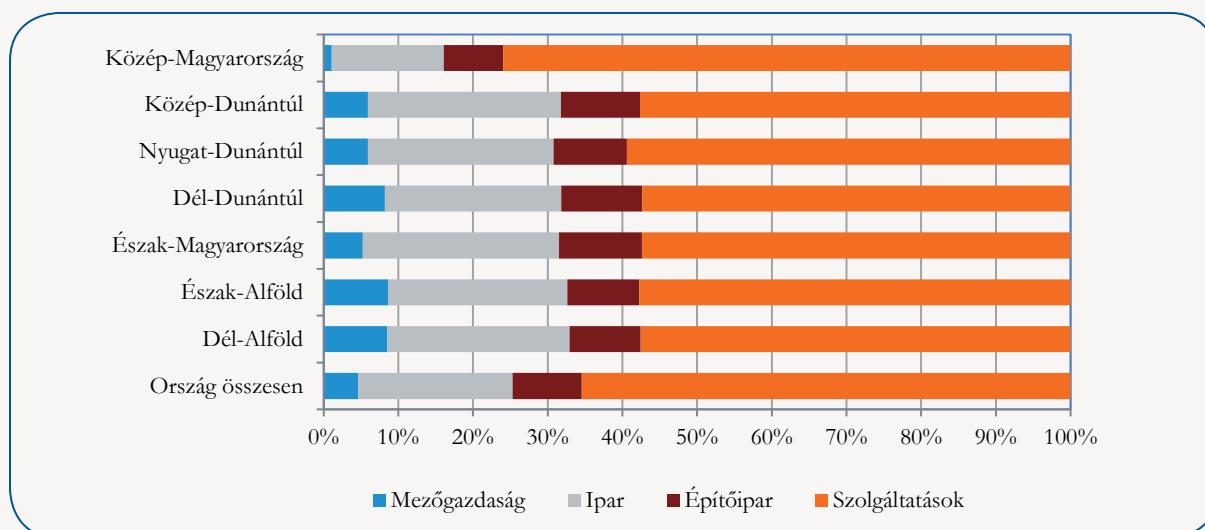
A létszám területi megoszlása a vállalkozások számához hasonlóan alakult, Közép- és Dél-Dunántúl, valamint Észak-Magyarország kivételével azonban a foglalkoztatási súly nagyobb, mint a sokaságban

képviselt arányuk. Itt is érvényesül az erőteljes koncentráció: a létszám 42%-át a közép-magyarországi szervezetek foglalkoztatták, a többi régió súlya egy-két százalékpontos eltéréssel hasonló.

A vállalkozások mérete alapján számbeli dominanciájukból következően minden régióban a legfeljebb 9 főt foglalkoztató mikrovállalkozások szerepe a leghangsúlyosabb, a kkv-knál alkalmazott létszám több mint felének (összesen egymillió főnek) ugyanis ők biztosítottak kereseti lehetőséget. A mikrovállalkozásoknál foglalkoztatottak aránya Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon elérte az 55%-ot, ezen kívül Közép-Dunántúlon volt magasabb az átlagosnál. A 10–49 fős kis- és az 50–249 fős középvállalkozások szerepe mindenütt egymáshoz hasonló, de a kisebb méretű szervezetek súlya – Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország, valamint Észak-Alföld kivételével – valamivel nagyobb. Előbbi kör aránya régiók szerint 22 és 27%, utóbbiaké 21 és 24% között szóródott. Az egy évvel korábbival összehasonlítva 2012-ben a mikrovállalkozások foglalkoztatási súlya Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország kivételével – ahol a munkavállalók országosan legnagyobb hányadát alkalmazzák a 10 fő alatti szervezetek – mindenütt mérséklődött. A változást az ország gazdaságilag legfejlettebb térségéhez tartozó Közép-Magyarországon, valamint Közép- és Nyugat-Dunántúlon a 10 főnél nagyobb vállalkozások létszámának növekedése, a fennmaradó két régióban (Észak- és Dél-Alföld) a mikrovállalkozásoknál foglalkoztatottak számának átlagost valamivel meghaladó csökkenése befolyásolta.

14. ábra

A kis- és középvállalkozásoknál foglalkoztatottak számának megoszlása összevont gazdasági ágak szerint, 2012

Míg a 250 főnél nagyobb létszámmal működő nagyvállalatok döntően ipari – illetve Közép-Magyarországon szállítás és raktározási, valamint kereskedelmi – profillal rendelkeznek, addig a kis- és középvállalkozások tevékenysége ennél sokkal szerteágazóbb, melyet a foglalkoztatott létszám összetétele is jelez. A kis- és középvállalkozások alapvetően mindenütt szolgáltatási tevékenységet végeznek, és ennek megfelelően e szektorban foglalkoztatják létszámuk legnagyobb hányadát: 2012-ben öt régióban a kkv-k által alkalmazottak 57–58%-a dolgozott valamely szolgáltatási ágazatban. Arányuk Nyugat-Dunántúlon a turizmus nagyobb szerepéből adódóan 59%-ot, Közép-Magyarországon pedig 76%-ot tett ki.

Az elért árbevételhez hasonlóan a szolgáltatási ágak közül a kereskedelem, gépjárműjavítás a leghangsúlyosabb, minden negyedik-ötödik kkv-k által foglalkoztatott személy e szervezeteknél dolgozott. Emellett szintén általánosságban számottevőbb részesedéssel bír a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység, valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás. Előbbi ágazatban a foglalkoztatottak 6,7 (Észak-Alföld) és 14% (Közép-Magyarország), utóbbiban 5,3 (Észak-Alföld) és 7,2% (Nyugat-Dunántúl) közötti hányada dolgozott. Mindezen túl a szállítás, raktározás súlya három régióban (Közép- és Nyugat-Dunántúl, valamint Észak-Magyarország), az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység két helyen, Kö-

zép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon, az információ, kommunikáció pedig Közép-Magyarországon túl az 5,0%-ot.

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya a jobb termelési adottságokkal rendelkező Észak- és Dél-Alföldön, valamint Dél-Dunántúlon 8,6–8,2% között alakult, ezzel szemben Közép-Magyarországon mindössze 1,1%-ot tett ki. Az építőipar foglalkoztatási szerepe az előbbinél jóval hangsúlyosabb, a kkv-k által alkalmazott létszám mindenütt 10% körüli. Annak ellenére, hogy az ipari termelés kötődik leginkább a 250 főnél nagyobb szervezetekhez, a kkv-k által foglalkoztatottak jelentős részének szintén ipari vállalkozások biztosítanak kereseti lehetőséget. 2012-ben a kkv-k létszámának Közép-Magyarországot leszámítva mintegy negyede dolgozott az iparban (a régiók közül az ágazat súlya Észak-Magyarországon a legnagyobb, 26%, Közép-Magyarországon azonban csupán 15%-ot tett ki).

5. tábla

A foglalkoztatottak aránya néhány kiemelt gazdasági ágban, 2012

(%)

Gazdasági ág	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
1–9 fős mikrovállalkozások								
Mezőgazdaság	1,0	3,9	4,8	6,0	4,7	6,3	6,3	3,6
Ipar	8,0	10,2	9,8	9,2	9,5	8,6	9,7	8,9
Építőipar	8,3	12,8	11,8	11,2	11,2	10,7	10,2	10,0
Kereskedelem, gépjárműjavítás	24,5	23,7	23,1	24,4	26,1	27,8	27,9	25,2
Szállítás, raktározás	4,2	5,3	4,8	4,1	4,6	5,0	4,7	4,5
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	4,9	7,0	7,9	7,9	7,5	6,7	6,8	6,3
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	18,2	12,3	11,5	12,3	11,0	10,8	11,4	14,3
10–49 fős kisvállalkozások								
Mezőgazdaság	1,3	7,4	7,3	12,3	7,1	10,0	10,3	5,7
Ipar	17,8	30,5	29,0	27,5	33,7	29,9	29,3	24,6
Építőipar	9,1	11,8	11,5	13,9	13,6	12,4	9,6	10,7
Kereskedelem, gépjárműjavítás	26,3	18,7	20,5	20,9	19,7	23,0	23,9	23,5
Szállítás, raktározás	4,9	8,2	8,7	4,5	5,7	5,6	6,5	5,9
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	7,8	6,9	8,4	6,9	6,0	5,4	6,6	7,2
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	10,0	3,5	3,3	3,2	3,5	3,5	3,4	6,3
50–249 fős középvállalkozások								
Mezőgazdaság	1,0	9,1	6,9	9,2	4,8	12,4	11,7	5,9
Ipar	27,9	58,3	53,2	57,5	59,4	52,0	54,1	43,9
Építőipar	5,9	4,1	3,8	6,3	8,7	4,5	7,8	5,8
Kereskedelem, gépjárműjavítás	19,8	9,6	9,7	11,8	9,7	15,3	12,8	15,1
Szállítás, raktározás	6,5	6,9	6,8	1,4	5,6	3,9	3,0	5,4
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	4,4	2,2	4,3	2,7	2,5	2,3	1,7	3,3
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	8,0	1,5	1,7	1,7	1,0	1,0	0,9	4,1

A kkv-k méretkategóriáját területenként részletezve az egyes ágazatok jelentősége eltérő. A legfeljebb 9 fős mikrovállalkozásoknál foglalkoztatottak 35–43%-a két szolgáltatási területen, a kereskedelem, gépjárműjavításban, illetve a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységben dolgozott. További 8–13%-uk számára építőipari, 8–10%-uk részére pedig ipari szervezet nyújtott kereseti lehetőséget. E kiemelt négy ágazat közül a kereskedelem, vendéglátás a kis-, illetve a közepes méretű szervezetek esetében is jelentős szereppel bír, azonban itt már nem a legfontosabb, helyét egyre inkább átveszi az ipar. A 10–49 fős szervezetek körében az építőipar a mikrovállalkozásoknál megfigyelhető súlyt képvisel. Itt emellett a mezőgazdaság emelhető ki, mint olyan ágazat, amiről általánosan elmondható, hogy – Közép-Magyarországot leszámítva minden régióban – jelentősebb létszámot foglalkoztat. Az 50–249 fős középvállalkozások által foglalkoztatottak legnagyobb hányada – az ország egész területén, még az erőteljesen szolgáltatás centrikus Közép-Magyarországon is – ipari szervezeteknél dolgozik, a második helyet a kereskedelem, vendéglátás foglalja el, melyet a megfelelő természeti feltételekkel bíró régiókban a mezőgazdaság követ.

Összességében a foglalkoztatottak száma alapján az üzleti és személyi jellegű szolgáltatások elsősorban a mikrovállalkozásokhoz, a gazdasági szolgáltatások a kisvállalkozásokhoz kötődnek. Építőipari feladatokat túlnyomó részben az 50 főnél kisebb szervezetek, ipari termelést pedig legnagyobb részben az ennél nagyobb méretű vállalkozások végeznek.

6. tábla

**A kis- és középvállalkozásoknál foglalkoztatottak aránya
az egyes gazdasági ágakban, 2012**

(%)

Gazdasági ág	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
Mezőgazdaság	87,1	77,2	85,9	81,6	75,5	88,0	80,5	82,5
Ipar	58,9	41,8	49,7	58,9	52,2	60,9	64,4	55,2
Építőipar	89,0	93,2	95,3	97,6	100,0	85,9	97,3	92,3
Kereskedelem, gépjárműjavítás	72,0	69,9	96,8	95,5	90,9	89,6	96,2	80,6
Szállítás, raktározás	30,2	77,6	64,3	64,3	61,2	73,5	74,4	45,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	79,0	97,8	100,0	100,0	100,0	100,0	97,5	90,0
Információ, kommunikáció	64,6	93,8	92,3	100,0	100,0	92,5	100,0	71,5
Ingatlanügyletek	97,6	86,4	95,4	100,0	100,0	87,8	94,2	95,8
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	92,4	100,0	95,1	100,0	100,0	98,3	100,0	95,0
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	58,9	66,6	65,8	77,9	71,0	80,0	92,5	64,7
Oktatás	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Humán egészségügyi, szociális ellátás	90,3	92,9	100,0	75,0	100,0	100,0	100,0	93,1
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	90,1	100,0	100,0	100,0	100,0	81,2	100,0	93,1
Egyéb szolgáltatás	93,9	100,0	100,0	100,0	94,3	100,0	100,0	97,2
Összesen	68,9	65,7	74,7	80,7	75,2	80,2	84,0	73,1

A vállalati szektorban dolgozók nagyobb hányadát – Közép- és Nyugat-Dunántúlon az ipar, valamint Közép-Magyarországon a szállítás, raktározás kivételével – a kis- és középvállalkozások foglalkoztatják. Szerepük néhány szolgáltatási ágtól eltekintve a terciér szektorban szinte kizárólagosnak tekinthető. A szakmai, tudományos, műszaki tevékenységben, az oktatásban, illetve az egyéb szolgáltatásokban a foglalkoztatottak több mint kilenczetedének az ország minden régiójában a kis- és középvállalkozások

biztosítottak kereseti lehetőséget. Közép-Magyarországot leszámítva a turizmusban dolgozók is szinte kizárólag a kkv-knál álltak alkalmazásban. A szállítás, raktározás, valamint az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységben a kkv-k az átlagosnál kisebb szerepet töltenek be a foglalkoztatásban, s ugyanez mondható el az iparról is.

2012-ben a magyarországi kkv-k összesen 1981 ezer munkavállalót foglalkoztattak, ami 2,7-szer több a nagyvállalatoknál dolgozók számánál. Több mint egymillióan a mikrovállalkozások alkalmazásában álltak, azaz olyan szervezetnél, amely jellemzően egy-két fővel végzi tevékenységét. Az átlagos létszám tehát jelentősen különbözik. Az előbbivel összehasonlítva már egy kisvállalkozás is lényegesen több, 19 munkavállalót foglalkoztat. Ez a szám az 50–249 fős középvállalkozásoknál már 99 főt jelentett (ami azonban még mindig jóval kisebb a nagyvállalatokra jellemző 851 főnél).

A nemzetgazdasági ágak közül csupán a szállítás, raktározás – ezen belül is egyedül Közép-Magyarországon –, valamint néhány helyen az ipar – Közép- és Nyugat-Dunántúl – az a terület, ahol a kkv-k összességében kisebb létszámot foglalkoztatnak a nagyvállalatoknál.

A kkv-k foglalkoztatottai közül a legtöbben, 262 ezren a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatba sorsolt mikrovállalkozásoknál dolgoztak, további 117 ezren pedig az ugyanezen területen tevékenykedő 10–49 fős kisvállalkozásoknál. Az ipari középvállalkozások 195, a kisméretű szervezetek 122 ezer munkavállalónak biztosítottak kereseti lehetőséget az országban. A felsoroltakon kívül két terület emelhető ki: a mikrovállalkozások a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységben 159, az építőiparban 105 ezer főt foglalkoztattak.

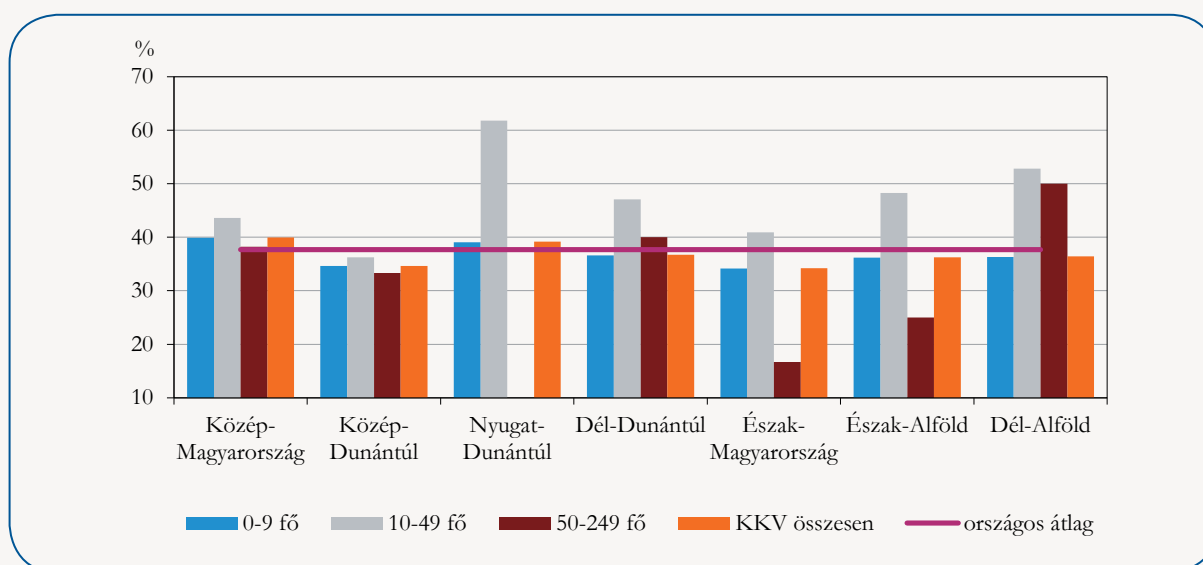
A kis- és középvállalkozások túlélési képessége

A túlélési képesség vizsgálatok a 2007-ben újnak minősülő vállalkozások öt éves életpályája követhető 2012-ig bezárólag. 2007-ben 60 968 valódi új vállalkozás kezdte meg tevékenységét az országban. Létszámuk alapján 5 kivétellel a kis- és középvállalkozások közé tartoztak. Az új szervezetek legnagyobb hányadát közép-magyarországi székhellyel jegyezték be, ahol így tízezer lakosra 82 vállalkozás jutott, 21-gyel több az országosnál. A mutató a többi régió mindegyikében elmaradt az átlagostól, 46 és 60 között szóródott.

A működő vállalkozások száma az alakulásukat követő négy esztendőben évről évre egyre kisebb ütemben fogyatkozott, de 2012-ben a folyamat valamelyest felerősödött, ami Dél-Dunántúlon, Észak-Magyarországon és az alföldi régiókban már egy évvel ennél is korábban elkezdődött. A kkv-k számának 2012-ben végbemenő csökkenése az előző évihez viszonyítva Közép-Magyarország és Dél-Alföld kivételével mindenütt meghaladta az országos mértéket, de azt jóval felülmúló 3,1, illetve 2,9 százalékpontos emelkedés csak Nyugat- és Közép-Dunántúlon következett be. Mindezek eredőjeként a túlélési ráta régióként eltérően alakult. A 2007-ben újonnan alapított vállalkozások országosan mindössze 38%-a létezett a működésük kezdetét követő ötödik évben. Területi összehasonlításban a közép-magyarországi és a nyugat-dunántúli vállalkozások túlélési képessége volt a legjobb: 40, illetve 39%-uk működött alakulásuk után fél évtizeddel. A többi régióban a mutató nagysága nem követte a gazdasági fejlettségben is megfigyelhető rangsort, a legkedvezőtlenebb helyzetben ugyanis az észak-magyarországi és a közép-dunántúli vállalkozások voltak, ahol csupán 34–35%-uk volt képes fennmaradni. Ugyanakkor az alföldi régiókban, valamint Dél-Dunántúlon az öt évet túlélő szervezetek hányada 36–37% között alakult.

15. ábra

A 2007-ben alakult kis- és középvállalkozások közül a 2012-ben is működők aránya

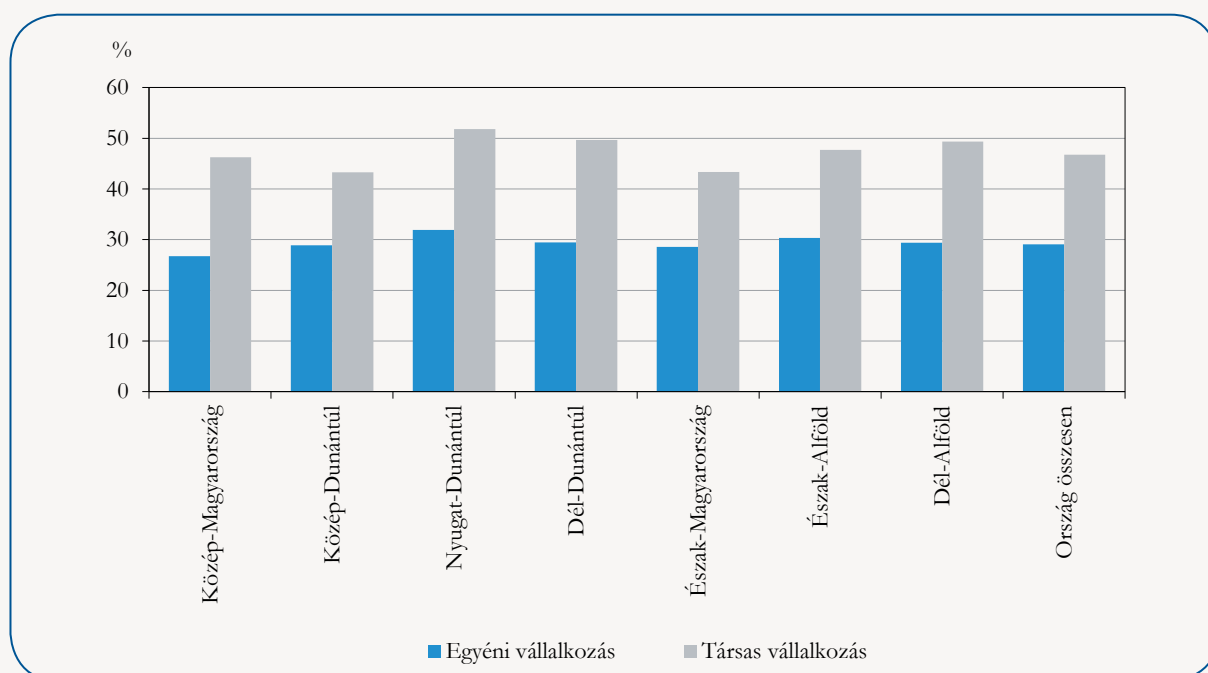
Az újonnan létrejött kkv-k túlnyomó része mikroszervezet volt – szinte kizárólag ebbe a körbe tartoztak az egyéni vállalkozások is –, azaz létszámuk nem érte el a 10 főt. E szervezetek túlélési rátája némileg kedvezőbben alakult, mint az 50–249 főt foglalkoztató középvállalkozásoké, melyekből 2007-ben mindössze 57-et alapítottak. A legkisebbeknek öt év elteltével 38, utóbbiak 35%-a működött, a 10–49 fős kisvállalkozások esetében pedig, az adott gazdasági környezetben, százból átlagosan 45 tudott öt év után is talpon maradni. Minden régióban a 10–49 fős kisvállalkozások túlélési képessége volt a legnagyobb, területileg azonban jelentős a különbség: Nyugat-Dunántúlon több mint hattizedük, ezzel szemben Közép-Dunántúlon csupán 36%-uk tudott alakulása után öt évvel később is fennmaradni. Az országos átlaghoz hasonlóan a 10-nél kisebb létszámú szervezetek a régiók többségében életképesebbnek mutatkoztak

a közepes méretű vállalkozásoknál. Ennek fordítottja csak Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon figyelhető meg, ahol – kis számokra is tekintettel – utóbbi szervezetek fele, illetve négytizede maradt öt év után is aktív gazdasági szereplő. Közép-Magyarországot követően a legtöbb közepes méretű vállalkozás, szám szerint 6–6, Közép-Dunántúlon, illetve Észak-Magyarországon jött létre, de közülük öt év elteltével már csak kettő, illetve egy működött.

A 2007-ben alakult kkv-kat 51–49%-os arányban egyéni és társas formában jegyezték be, hosszabb távra szóló fennmaradásukhoz azonban – vélhetően nagyobb induló tőkájükből, stabilabb szervezeti formájükból adódóan – utóbbiak nagyobb eséllyel rendelkeznek. Ezt látszik igazolni, hogy az egyéni vállalkozások csupán 29, ezzel szemben a társas formában működők 47%-a tevékenykedett még 2012-ben is. E jelentős különbség minden régióra jellemző, Dél-Dunántúlon a legnagyobb, 20 százalékpontot is valamivel meghaladó, de Közép-Dunántúlon is 14 százalékpont.

16. ábra

A 2007-ben alakult kis- és középvállalkozások túlélési aránya, 2012

A 2007-ben alakult társas formában bejegyzett kkv-k legtöbbször korlátolt felelősségű társaság, vagy betéti társaság. Közülük minden régióban előbbiek túlélési képessége bizonyult jobbnak. A két társasági forma tekintetében a nyugat-dunántúli székhellyel alakult szervezetek mutatói a legkedvezőbbek, és az itt létrejött korlátolt felelősségű társaságok országos átlagot jóval felülmúló túlélési aránya következtében a két szervezeti típus közötti különbség is itt a legnagyobb. A megalakulásukat követő ötödik évben 55%-uk, míg a betéti társaságok 46%-a működött. A vizsgált ötéves periódust tekintve e vállalkozások egyaránt az észak-magyarországi, illetve a közép-dunántúli régióban mutatkoztak a legkevésbé életképesnek. A korlátolt felelősségű társaságok körében utóbbi, míg a betéti társaságokat nézve az előbbi térség mutatója volt a legalacsonyabb. Említésre méltó még, hogy rajtuk kívül csak a közép-magyarországi korlátolt felelősségű társaságok és az észak-alföldi betéti társaságok túlélési rátája volt kisebb az átlagosnál.

Területi szinten mind az egyéni, mind a társas kkv-k túlélési képessége tekintetében adódtak kisebb-nagyobb eltérések. Utóbbiak vonatkozásában a két szélsőérték között a különbség 8,5, az egyéni esetében azonban mindössze 5,2 százalékpont. Mind a társas, mind az egyéni formában működő kis- és középvállalkozások között a legmagasabb túlélési rátával a nyugat-dunántúliak rendelkeztek, miközben az egyéni vállalkozások esetében a közép-magyarországi, a társas formában tevékenykedőknél pedig a közép-dunántúli és az észak-magyarországi mutató volt a legkedvezőtlenebb. Érdekes, hogy miközben négy térségben méretük növekedésével a korlátolt felelősségű társaságok életképessége egyértelműen csökkent,

míg Nyugat-Dunántúlon és Dél-Alföldön nem. Előbbi esetben a 10–49 fős szervezetek kétharmada maradt aktív öt év után is, miközben országosan csupán 45%-uk. A részvénytársaságok túlélési rátája – számukat figyelembe véve – mindössze Közép-Magyarországon, illetve országosan tükröz e gazdálkodási formát illetően reális képet, miszerint öt év leforgása alatt egyaránt minden második szervezet beszüntette működését.

A kkv-k túlélését tevékenységük jellege is jelentősen befolyásolja. Az öt évvel korábban alakult szervezetek közül 2012-ben a legjobb mutatóval az ország minden régiójában a humán-egészségügyi, szociális ellátás ágazatban tevékenykedők rendelkeztek, itt átlagosan mintegy kétharmaduk, Dél-Dunántúlon közel háromnegyedük működött. Emellett Észak-Magyarország és Közép-Dunántúl kivételével 50%-ot meghaladó túlélési rátával rendelkeztek a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység területén is. Az öt év elteltével is aktív szervezetek aránya az információ és kommunikáció területén, valamint a mezőgazdaságban is magasnak számít. Előbbi esetben csak Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon alakult 50% alatt a ráta, utóbbi ágazatban pedig az élen járó alföldi régiókéhoz (50–54%) képest csupán az Észak-Magyarországon (40%) alapított vállalkozások mutattak jelentős lemaradást. A 2007-ben újnak számító kkv-k ötöde a kereskedelem, javításban jött létre, de az országos nemzetgazdasági átlagot (37%) meghaladó hányaduk csak Nyugat- és Dél-Dunántúlon működött öt év után is. Az iparban, az oktatásban, valamint a művészet és szabadidő területén a vállalkozások 45%-a volt még aktív a vizsgált időszak végén. Az iparban az idő legkevésbé az észak-magyarországi vállalkozásoknak kedvezett, de ugyanez vonatkozott Nyugat-Dunántúlon az oktatási, az alföldi régiókban pedig a művészeti és szabadidős céllal bejegyzett új szervezetekre is. A kereskedelem mellett erőteljes volt a vállalkozásalapítási kedv a pénzügyi és az adminisztratív szolgáltatásban, valamint az építőiparban is. A nemzetgazdaság átlagánál azonban mindhárom tevékenységi területen mérsékeltebb volt a kkv-k túlélési képessége, sőt a pénzügyi szolgáltatásban a 2007-ben alakult 6600 új szervezet 16%-a működött öt évvel később is. A régiók közül a közép-magyarországi, a nyugat-dunántúli az észak-alföldi és az észak-magyarországi szervezetek mutatója haladta meg csak az átlagosat ezen a gazdasági területen. A nagyarányú inaktívvá válás összefügg az ágazatban tevékenykedő egyéni vállalkozások magas számával illetve azok tevékenységének jellegével. Az építőiparban a nyugat-dunántúli, a dél-alföldi és a közép-magyarországi kkv-k helyzete volt a legkedvezőbb, az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységben ugyancsak a gazdaságilag legfejlettebb Közép-Magyarország és Nyugat-Dunántúl, valamint Észak-Alföld kis- és közepes vállalkozásainak túlélési képessége volt a legerősebb.

A kis- és középvállalkozások helyzete nemzetközi összehasonlításban

Az Eurostat 2011. évi adatai alapján az Európai Unióban (EU-28) a működő vállalkozások túlnyomó része a magyarországihoz hasonlóan a kis- és középvállalkozások közé tartozott. Hányaduk átlagosan 99,8%-ot tett ki. Az arány – az adatot nem közlő hat tagállam kivételével – mindenütt elérte, vagy meghaladta a 99,5%-ot.

Az unió vállalkozásai által előállított, tényező költségen számított⁴ bruttó hozzáadott értékből a kkv-k átlagosan 58%-kal részesedtek, ami 4 százalékponttal magasabb a magyarországinál. A foglalkoztatottakat illetően fordított a helyzet, a kkv-k súlya átlagosan 67%-os, miközben hazánkban felülmúlta a héttizedet. Összességében az árbevétel, a bruttó hozzáadott érték és a foglalkoztatottak között képviselt súlya alapján a kis- és középvállalkozások szerepe – azon ország adatainak összehasonlítása alapján, melyek közöltek információkat – Észtországban a legnagyobb, az Egyesült Királyságban pedig a legkisebb az uniós tagállamok körében. A hazánkkal szomszédos uniós országokkal összehasonlítva a kkv-k bruttó hozzáadott értékben képviselt súlya négy tagállamban magasabb a magyarországinál. A munkaerőpiaci szerep esetében változatosabb a kép: a kkv-knál foglalkoztatottak hányada a hazaival szinte megegyező vagy annál nagyobb Szlovákiában, illetve Szlovéniában, viszont jóval kisebb Romániában.

7. tábla

A kis- és középvállalkozások adatai az Európai Unióban és néhány tagállamban, 2011*

(%)

Ország	A kis- és középvállalkozások részesedése az összes vállalkozás			
	számából	árbevételéből	bruttó hozzáadott értékéből	foglalkoztatottainak számából
Európai Unió összesen (EU-28)	99,8	55,1	57,9	67,2
Ezen belül:				
Magyarország	99,9	57,0	53,7	71,3
Ausztria	99,7	65,8	61,1	68,0
Horvátország	99,7	59,5	54,5	68,3
Románia	99,6	58,0	..	66,5
Szlovákia	99,9	55,3	62,7	71,2
Szlovénia	99,8	67,6	63,0	72,3
Észtország	99,7	76,9	73,7	78,0
Egyesült Királyság	99,7	44,3	50,6	53,6

* Adatok forrása: Eurostat.

Létszám-kategóriák alapján 2011-ben a vizsgálható tagállamok mindegyikében a kkv-k túlnyomó részét a legfeljebb 9 főt foglalkoztató mikroméretű szervezetek képviselték, a legalább 10 fősek hányada 7 országban (a három balti államban, Ausztriában, az Egyesült Királyságban, Luxemburgban és Romániában) közelített meg, vagy haladta meg a 10%-ot. Ez utóbbi érték Magyarországon 5,1%-ot tett ki, ami az ötödik legkisebb az adatot közlő tagországok között és számottevően kisebb az EU-28 átlagát jelentő 7,3%-nál.

A bruttó hozzáadott érték szervezetméret szerinti összetétele hazánkban az uniós átlagtól kismértékben különbözött, a mikrovállalkozások, valamint a 10–49 fős kisvállalkozások súlya (36, illetve 29%)

⁴ A tényező költség nem tartalmazza az adókat, ugyanakkor figyelembe veszi az ártámogatásokat.

valamelyest kisebb, az 50–249 fős középvállalkozásoké (35%) nagyobb volt az EU átlagánál. A foglalkoztatottak tekintetében számottevőbb az eltérés, Magyarországon a kkv-k létszámának több mint fele a 10 fő alatti vállalkozásoknál dolgozott, miközben ez az arány az EU átlagában 44%-ot tett ki. Ezáltal a 10–49, valamint az 50–249 fős szervezetek súlya hazánkban kisebb az unióra jellemzőnél.

Táblázatok

A működő vállalkozások számának alakulása.....	29
A működő vállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2012	30
A működő kis- és középvállalkozások száma gazdálkodási forma szerint, 2012.....	31
A működő kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012.....	32
A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2012.....	36
A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012.....	36
A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások főbb jellemzői, 2012	37
A kis- és középvállalkozások árbevétele létszám-kategória szerint, 2012.....	38
A kis- és középvállalkozások árbevétele gazdasági ág szerint, 2012.....	38
A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értéke létszám-kategória szerint, 2012.....	39
A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értéke gazdasági ág szerint, 2012.....	39
A kis- és középvállalkozások beruházásai anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012	40
A kis- és középvállalkozások beruházásai létszám-kategória szerint, 2012.....	41
A kis- és középvállalkozások beruházásai gazdasági ág szerint, 2012.....	41
A foglalkoztatottak száma a kis- és középvállalkozásoknál a szervezetek létszám-kategóriája szerint, 2012	42
A foglalkoztatottak száma a kis- és középvállalkozásoknál gazdasági ág szerint, 2012.....	42
A túlélő kis- és középvállalkozások száma	43
A 2007-ben valódi új kis- és középvállalkozások közül a 2012-ben túlélők aránya gazdasági ág szerint.....	44

A működő vállalkozások számának alakulása

Régió	2000	2008	2009	2010	2011 ^{a)}	2012 ^{a)}
Vállalkozás összesen						
Közép-Magyarország	240 321	277 669	274 673	279 430	279 916	264 486
Közép-Dunántúl	64 207	71 402	69 703	70 153	69 077	63 504
Nyugat-Dunántúl	61 105	69 455	68 409	69 034	68 111	62 221
Dél-Dunántúl	55 985	59 823	58 644	59 352	58 077	53 558
Észak-Magyarország	56 281	61 090	59 461	59 280	58 234	54 081
Észak-Alföld	72 998	81 169	79 446	80 067	78 868	73 760
Dél-Alföld	74 250	80 782	78 660	79 364	78 092	73 082
Ország összesen	625 147	701 390	688 996	696 680	690 375	644 692
Társas vállalkozás						
Közép-Magyarország	132 948	188 388	191 918	198 325	203 116	202 445
Közép-Dunántúl	22 352	31 681	32 401	33 090	33 722	33 574
Nyugat-Dunántúl	20 893	29 279	29 914	30 413	30 981	30 958
Dél-Dunántúl	20 123	26 324	26 716	27 329	27 626	27 664
Észak-Magyarország	18 967	25 685	26 057	26 209	26 490	26 368
Észak-Alföld	24 761	33 712	34 225	34 874	35 492	35 521
Dél-Alföld	25 028	33 403	33 878	34 707	35 408	35 975
Ország összesen	265 072	368 472	375 109	384 947	392 835	392 505
Egyéni vállalkozó						
Közép-Magyarország	107 373	89 281	82 755	81 105	76 800	62 041
Közép-Dunántúl	41 855	39 721	37 302	37 063	35 355	29 930
Nyugat-Dunántúl	40 212	40 176	38 495	38 621	37 130	31 263
Dél-Dunántúl	35 862	33 499	31 928	32 023	30 451	25 894
Észak-Magyarország	37 314	35 405	33 404	33 071	31 744	27 713
Észak-Alföld	48 237	47 457	45 221	45 193	43 376	38 239
Dél-Alföld	49 222	47 379	44 782	44 657	42 684	37 107
Ország összesen	360 075	332 918	313 887	311 733	297 540	252 187

a) 2011-től a GFO'11 besorolást használjuk.

A működő vállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2012

Régió	1–9 fő	10–49 fő	50–249 fő	Kis- és közép- vállalkozás összesen	250 és több fő	Összesen
Vállalkozás összesen						
Közép-Magyarország	250 616	11 513	1 975	264 104	382	264 486
Közép-Dunántúl	60 544	2 432	409	63 385	119	63 504
Nyugat-Dunántúl	59 196	2 459	470	62 125	96	62 221
Dél-Dunántúl	51 294	1 900	319	53 513	45	53 558
Észak-Magyarország	51 876	1 780	360	54 016	65	54 081
Észak-Alföld	70 393	2 731	546	73 670	90	73 760
Dél-Alföld	69 322	3 187	499	73 008	74	73 082
Ország összesen	613 241	26 002	4 578	643 821	871	644 692
Társas vállalkozás						
Közép-Magyarország	188 768	11 326	1 969	202 063	382	202 445
Közép-Dunántúl	30 771	2 278	406	33 455	119	33 574
Nyugat-Dunántúl	28 130	2 270	462	30 862	96	30 958
Dél-Dunántúl	25 510	1 794	315	27 619	45	27 664
Észak-Magyarország	24 292	1 653	358	26 303	65	26 368
Észak-Alföld	32 402	2 489	540	35 431	90	35 521
Dél-Alföld	32 594	2 814	493	35 901	74	35 975
Ország összesen	362 467	24 624	4 543	391 634	871	392 505
Egyéni vállalkozó						
Közép-Magyarország	61 848	187	6	62 041	–	62 041
Közép-Dunántúl	29 773	154	3	29 930	–	29 930
Nyugat-Dunántúl	31 066	189	8	31 263	–	31 263
Dél-Dunántúl	25 784	106	4	25 894	–	25 894
Észak-Magyarország	27 584	127	2	27 713	–	27 713
Észak-Alföld	37 991	242	6	38 239	–	38 239
Dél-Alföld	36 728	373	6	37 107	–	37 107
Ország összesen	250 774	1 378	35	252 187	–	252 187

A működő kis- és középvállalkozások száma gazdálkodási forma szerint, 2012

Régió	Társas vállalkozás	Ebből:			Egyéni vállalkozó	Összesen
		betéti	korlátolt felelősségű társaság	részvénytársaság		
Kis- és középvállalkozás összesen						
Közép-Magyarország	202 063	55 566	138 121	2 473	62 041	264 104
Közép-Dunántúl	33 455	9 686	22 607	226	29 930	63 385
Nyugat-Dunántúl	30 862	8 919	20 733	214	31 263	62 125
Dél-Dunántúl	27 619	8 616	17 892	225	25 894	53 513
Észak-Magyarország	26 303	8 096	17 301	178	27 713	54 016
Észak-Alföld	35 431	10 670	23 478	251	38 239	73 670
Dél-Alföld	35 901	10 541	24 075	269	37 107	73 008
Ország összesen	391 634	112 094	264 207	3 836	252 187	643 821
Ebből: 1–9 fő						
Közép-Magyarország	188 768	55 020	126 636	1 518	61 848	250 616
Közép-Dunántúl	30 771	9 495	20 316	100	29 773	60 544
Nyugat-Dunántúl	28 130	8 733	18 420	92	31 066	59 196
Dél-Dunántúl	25 510	8 438	16 172	81	25 784	51 294
Észak-Magyarország	24 292	7 947	15 618	81	27 584	51 876
Észak-Alföld	32 402	10 459	20 924	104	37 991	70 393
Dél-Alföld	32 594	10 268	21 346	116	36 728	69 322
Ország összesen	362 467	110 360	239 432	2 092	250 774	613 241
10–49 fő						
Közép-Magyarország	11 326	533	9 912	623	187	11 513
Közép-Dunántúl	2 278	183	1 967	70	154	2 432
Nyugat-Dunántúl	2 270	180	1 950	55	189	2 459
Dél-Dunántúl	1 794	171	1 500	76	106	1 900
Észak-Magyarország	1 653	146	1 414	39	127	1 780
Észak-Alföld	2 489	204	2 133	66	242	2 731
Dél-Alföld	2 814	266	2 369	72	373	3 187
Ország összesen	24 624	1 683	21 245	1 001	1 378	26 002
50–249 fő						
Közép-Magyarország	1 969	13	1 573	332	6	1 975
Közép-Dunántúl	406	8	324	56	3	409
Nyugat-Dunántúl	462	6	363	67	8	470
Dél-Dunántúl	315	7	220	68	4	319
Észak-Magyarország	358	3	269	58	2	360
Észak-Alföld	540	7	421	81	6	546
Dél-Alföld	493	7	360	81	6	499
Ország összesen	4 543	51	3 530	743	35	4 578

A működő kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012

Ágazat	Közép-Magyar-ország	Közép-Dunán-túl	Nyugat-Dunán-túl	Dél-Dunán-túl	Észak-Magyar-ország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen	
Kis- és középvállalkozások összesen									
A	Mezőgazdaság, erdő-gazdálkodás, halászat	2 534	2 494	2 988	3 143	2 460	4 480	4 501	22 600
B–E	Ipar	18 839	5 722	5 446	4 325	4 594	5 688	6 255	50 869
C	ebből: feldolgozóipar	17 818	5 391	5 128	4 048	4 283	5 376	5 897	47 941
F	Építőipar	19 091	6 903	6 245	5 170	5 048	6 597	6 464	55 518
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	51 944	12 571	12 078	10 965	11 649	17 434	17 116	133 757
H	Szállítás, raktározás	8 135	2 842	2 496	1 845	2 126	3 050	2 755	23 249
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	9 437	3 395	3 717	3 255	3 249	3 899	3 858	30 810
J	Információ, kommunikáció	21 191	2 314	2 023	1 831	1 729	2 083	2 481	33 652
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	7 939	2 449	2 380	2 181	2 412	2 850	2 798	23 009
L	Ingatlanügyletek	17 138	2 286	2 773	1 892	1 428	2 076	2 207	29 800
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	55 589	9 229	8 630	7 787	6 992	9 323	9 943	107 493
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	16 188	3 756	3 002	2 553	2 600	3 603	3 087	34 789
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	65	11	13	11	11	11	8	130
P	Oktatás	9 135	2 628	2 621	2 391	2 988	4 130	3 142	27 035
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	9 873	2 526	2 936	2 545	3 153	4 019	3 747	28 799
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	7 626	1 394	1 433	1 105	1 176	1 414	1 512	15 660
S	Egyéb szolgáltatás	9 380	2 865	3 344	2 514	2 401	3 013	3 134	26 651
A–S	Összesen	264 104	63 385	62 125	53 513	54 016	73 670	73 008	643 821

A működő kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012 (folytatás)

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
1–9 fő								
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	2 342	2 308	2 791	2 904	2 319	4 169	4 140	20 973
B–E Ipar	16 439	4 810	4 593	3 670	3 870	4 707	5 190	43 279
C ebből: feldolgozóipar	15 588	4 562	4 344	3 445	3 629	4 468	4 913	40 949
F Építőipar	17 922	6 585	5 927	4 867	4 765	6 216	6 111	52 393
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	48 437	12 032	11 476	10 514	11 236	16 662	16 248	126 605
H Szállítás, raktározás	7 475	2 618	2 260	1 754	2 002	2 863	2 534	21 506
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	8 445	3 200	3 464	3 108	3 115	3 727	3 611	28 670
J Információ, kommunikáció	20 387	2 271	1 993	1 799	1 704	2 040	2 415	32 609
K Pénzügyi, biztosítási tevékenység	7 656	2 430	2 349	2 158	2 381	2 823	2 758	22 555
L Ingatlanügyletek	16 653	2 238	2 711	1 857	1 392	2 016	2 137	29 004
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	54 270	9 121	8 533	7 709	6 922	9 212	9 813	105 580
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	15 074	3 591	2 870	2 457	2 511	3 457	2 932	32 892
O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	65	11	12	11	10	11	7	127
P Oktatás	9 055	2 620	2 612	2 381	2 974	4 119	3 122	26 883
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	9 669	2 502	2 896	2 529	3 133	3 989	3 717	28 435
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	7 505	1 371	1 410	1 087	1 162	1 398	1 488	15 421
S Egyéb szolgáltatás	9 222	2 836	3 299	2 489	2 380	2 984	3 099	26 309
A–S Összesen	250 616	60 544	59 196	51 294	51 876	70 393	69 322	613 241

A működő kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012 (folytatás)

Ágazat	Közép-Magyar-ország	Közép-Dunán-túl	Nyugat-Dunán-túl	Dél-Dunán-túl	Észak-Magyar-ország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
10–49 fő								
A Mezőgazdaság, erdő-gazdálkodás, halászat	164	154	162	206	120	245	297	1 348
B–E Ipar	1 879	695	629	490	528	722	821	5 764
C ebből: feldolgozóipar	1 756	637	575	456	487	677	767	5 355
F Építőipar	1 053	299	298	281	251	355	318	2 855
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	3 116	493	548	407	375	689	803	6 431
H Szállítás, raktározás	538	192	203	87	108	160	206	1 494
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	902	187	230	137	123	156	237	1 972
J Információ, kommunikáció	682	39	24	29	23	41	60	898
K Pénzügyi, biztosítási tevékenység	195	11	17	12	19	10	24	288
L Ingatlanügyletek	441	45	56	31	29	60	66	728
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1 175	100	89	72	67	107	124	1 734
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	855	141	106	86	74	107	134	1 503
O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	–	–	1	–	–	–	1	2
P Oktatás	77	8	8	10	13	11	18	145
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	184	22	37	15	18	28	27	331
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	110	20	17	17	12	14	21	211
S Egyéb szolgáltatás	142	26	34	20	20	26	30	298
A–S Összesen	11 513	2 432	2 459	1 900	1 780	2 731	3 187	26 002

A működő kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012 (folytatás)

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
50–249 fő								
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	28	32	35	33	21	66	64	279
B–E Ipar	521	217	224	165	196	259	244	1 826
C ebből: feldolgozóipar	474	192	209	147	167	231	217	1 637
F Építőipar	116	19	20	22	32	26	35	270
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	391	46	54	44	38	83	65	721
H Szállítás, raktározás	122	32	33	4	16	27	15	249
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	90	8	23	10	11	16	10	168
J Információ, kommunikáció	122	4	6	3	2	2	6	145
K Pénzügyi, biztosítási tevékenység	88	8	14	11	12	17	16	166
L Ingatlanügyletek	44	3	6	4	7	–	4	68
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	144	8	8	6	3	4	6	179
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	259	24	26	10	15	39	21	394
O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	–	–	–	–	1	–	–	1
P Oktatás	3	–	1	–	1	–	2	7
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	20	2	3	1	2	2	3	33
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	11	3	6	1	2	2	3	28
S Egyéb szolgáltatás	16	3	11	5	1	3	5	44
A–S Összesen	1 975	409	470	319	360	546	499	4 578

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2012*

Régió	9 és kevesebb fő	10–49 fő	50–249 fő	Összesen
Közép-Magyarország	17 262	1 841	723	19 826
Közép-Dunántúl	1 239	192	120	1 551
Nyugat-Dunántúl	2 141	260	156	2 557
Dél-Dunántúl	915	122	66	1 103
Észak-Magyarország	530	102	74	706
Észak-Alföld	654	90	83	827
Dél-Alföld	1 040	178	79	1 297
Ország összesen	23 781	2 785	1 301	27 867

* Statisztikai létszám alapján.

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások száma gazdasági ág szerint, 2012

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	98	62	310	125	40	28	70	733
B–E Ipar	1 202	358	518	248	203	196	290	3 015
C ebből: feldolgozóipar	1 015	314	441	227	183	183	275	2 638
F Építőipar	906	55	146	49	33	27	54	1 270
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	6 510	314	481	242	194	276	383	8 400
H Szállítás, raktározás	467	56	103	20	16	36	57	755
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	745	166	145	93	39	28	63	1 279
J Információ, kommunikáció	928	34	48	18	21	13	29	1 091
K Pénzügyi, biztosítási tevékenység	286	8	13	7	2	3	10	329
L Ingatlanügyletek	4 987	325	473	166	75	133	189	6 348
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	2 330	85	154	68	50	53	82	2 822
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	847	50	88	48	18	21	39	1 111
P Oktatás	142	8	10	2	–	1	12	175
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	113	8	15	8	5	6	3	158
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	134	11	30	7	4	1	10	197
S Egyéb szolgáltatás	131	11	23	2	6	5	6	184
A–S Összesen	19 826	1 551	2 557	1 103	706	827	1 297	27 867

A külföldi érdekeltségű kis- és középvállalkozások főbb jellemzői, 2012

Régió	Kizárólag külföldi	Többségében külföldi	Többségében belföldi	Összesen
	tulajdonban lévő			
Vállalkozások száma				
Közép-Magyarország	16 157	1 977	1 692	19 826
Közép-Dunántúl	1 222	177	152	1 551
Nyugat-Dunántúl	1 997	335	225	2 557
Dél-Dunántúl	785	180	138	1 103
Észak-Magyarország	472	121	113	706
Észak-Alföld	611	120	96	827
Dél-Alföld	903	187	207	1 297
Ország összesen	22 147	3 097	2 623	27 867
Külföldi tőke, millió forint				
Közép-Magyarország	4 427 502	2 752 444	115 353	7 295 298
Közép-Dunántúl	262 157	63 558	6 328	332 043
Nyugat-Dunántúl	2 905 344	58 482	6 739	2 970 566
Dél-Dunántúl	132 391	35 757	5 540	173 688
Észak-Magyarország	105 602	65 256	4 909	175 767
Észak-Alföld	115 873	49 685	4 003	169 560
Dél-Alföld	125 145	29 966	8 470	163 581
Ország összesen ^{a)}	8 074 014	3 055 149	151 341	11 280 504
Egy vállalkozásra jutó külföldi tőke, millió forint				
Közép-Magyarország	274	1 392	68	368
Közép-Dunántúl	215	359	42	214
Nyugat-Dunántúl	1 455	175	30	1 162
Dél-Dunántúl	169	199	40	157
Észak-Magyarország	224	539	43	249
Észak-Alföld	190	414	42	205
Dél-Alföld	139	160	41	126
Ország összesen ^{a)}	365	986	58	405

a) A területre fel nem osztható tőke nélkül.

A kis- és középvállalkozások árbevétele létszám-kategória szerint, 2012

(milliárd forint)

Régió	9 és kevesebb fő	10–49 fő	50–249 fő	Összesen
Közép-Magyarország	9 086	6 858	9 713	25 656
Közép-Dunántúl	1 117	1 061	1 232	3 409
Nyugat-Dunántúl	1 189	956	1 012	3 157
Dél-Dunántúl	912	718	577	2 207
Észak-Magyarország	980	583	932	2 495
Észak-Alföld	1 382	1 018	1 398	3 797
Dél-Alföld	1 454	1 282	1 176	3 912
Ország összesen	16 119	12 475	16 039	44 634

A kis- és középvállalkozások árbevétele gazdasági ág szerint, 2012

(milliárd forint)

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	163	205	264	251	106	370	385	1 743
B–E Ipar	6 126	1 308	907	517	1 140	1 051	1 005	12 054
C ebből: feldolgozóipar	2 628	1 175	810	450	832	950	895	7 740
F Építőipar	1 250	203	253	176	186	242	285	2 595
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	10 592	1 071	999	863	663	1 536	1 601	17 326
H Szállítás, raktározás	1 320	209	235	81	119	188	186	2 337
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	334	59	77	49	47	61	67	694
J Információ, kommunikáció	1 446	35	49	40	30	33	53	1 686
L Ingatlanügyletek	958	56	92	35	44	74	69	1 327
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1 799	119	111	77	64	99	119	2 387
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1 202	77	84	63	39	68	71	1 604
P Oktatás	73	9	12	8	7	15	10	134
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	153	25	36	23	29	34	32	333
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	127	15	14	8	10	11	11	196
S Egyéb szolgáltatás	113	17	25	16	12	15	19	217
A–S Összesen	25 656	3 409	3 157	2 207	2 495	3 797	3 912	44 634

A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értéke létszám-kategória szerint, 2012

(milliárd forint)

Régió	9 és kevesebb fő	10–49 fő	50–249 fő	Összesen
Közép-Magyarország	1 532	1 255	1 450	4 236
Közép-Dunántúl	228	189	236	653
Nyugat-Dunántúl	251	185	247	683
Dél-Dunántúl	173	128	136	437
Észak-Magyarország	174	122	189	484
Észak-Alföld	265	194	244	703
Dél-Alföld	246	222	231	700
Ország összesen	2 869	2 296	2 732	7 897

A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értéke gazdasági ág szerint, 2012

(milliárd forint)

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	28	47	52	45	22	76	78	349
B–E Ipar	766	251	237	130	207	231	237	2 059
C ebből: feldolgozóipar	550	227	211	111	164	209	200	1 671
F Építőipar	220	50	57	47	49	57	61	541
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	973	106	104	71	71	139	134	1 597
H Szállítás, raktározás	335	53	53	19	30	44	41	574
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	77	16	21	13	12	15	15	171
J Információ, kommunikáció	486	13	17	15	11	12	19	574
L Ingatlanügyletek	333	18	30	21	14	31	20	468
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	564	42	48	32	27	41	43	797
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	320	27	28	19	14	25	23	456
P Oktatás	26	4	5	4	4	6	5	52
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	68	15	19	14	16	20	17	169
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	12	3	2	1	2	1	1	22
S Egyéb szolgáltatás	28	7	10	6	4	6	6	68
A–S Összesen	4 236	653	683	437	484	703	700	7 897

A vállalkozások beruházásai anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

(milliárd forint)

Régió	Épületek, egyéb építmények	Gépek, berendezések, járművek	Egyéb	Összesen
Kis- és középvállalkozások				
Közép-Magyarország	194	364	2	560
Közép-Dunántúl	67	88	7	161
Nyugat-Dunántúl	49	82	5	136
Dél-Dunántúl	44	61	4	110
Észak-Magyarország	51	58	2	111
Észak-Alföld	64	89	8	162
Dél-Alföld	74	112	9	195
Ország összesen ^{a)}	542	871	38	1 450
Vállalkozás összesen				
Közép-Magyarország	382	641	3	1 025
Közép-Dunántúl	129	217	7	354
Nyugat-Dunántúl	202	394	5	601
Dél-Dunántúl	72	102	6	180
Észak-Magyarország	75	143	3	220
Észak-Alföld	202	173	13	388
Dél-Alföld	115	182	10	307
Ország összesen ^{a)}	1 177	1 914	47	3 137

^{a)}Az országhatáron kívüli beruházásokkal együtt.

A kis- és középvállalkozások beruházásai létszám-kategória szerint, 2012

(milliárd forint)

Régió	9 és kevesebb fő	10–49 fő	50–249 fő	Összesen
Közép-Magyarország	250	142	167	560
Közép-Dunántúl	37	56	68	161
Nyugat-Dunántúl	45	46	45	136
Dél-Dunántúl	28	38	44	110
Észak-Magyarország	28	36	47	111
Észak-Alföld	46	44	73	162
Dél-Alföld	50	65	80	195
Ország összesen ^{a)}	485	432	534	1 450

^{a)}Az országhatáron kívüli beruházásokkal együtt.

A kis- és középvállalkozások beruházásai gazdasági ág szerint, 2012

(milliárd forint)

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen ^{a)}
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	11	24	24	25	12	42	39	177
B–E Ipar	120	64	46	40	51	50	78	461
C ebből: feldolgozóipar	102	54	41	31	32	41	60	372
F Építőipar	25	7	8	8	6	7	11	73
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	88	24	18	15	14	30	28	217
H Szállítás, raktározás	29	14	12	3	5	9	13	85
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	11	3	5	2	6	2	3	33
J Információ, kommunikáció	32	2	2	3	2	1	2	46
L Ingatlanügyletek	123	6	8	3	6	8	11	166
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	40	6	4	5	4	4	5	68
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	69	8	5	2	2	5	2	94
P Oktatás	2	0	0	0	0	1	0	3
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	2	1	2	0	1	1	1	7
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	5	1	1	1	0	1	1	10
S Egyéb szolgáltatás	3	1	1	2	1	1	2	10
A–S Összesen	560	161	136	110	111	162	195	1 450

^{a)}Az országhatáron kívüli beruházásokkal együtt.

**A foglalkoztatottak száma a kis- és középvállalkozásoknál
a szervezetek létszám-kategóriája szerint, 2012**

(fő)

Régió	1–9 fő	10–49 fő	50–249 fő	Összesen
Közép-Magyarország	430 656	217 010	184 495	832 161
Közép-Dunántúl	101 461	46 938	41 878	190 277
Nyugat-Dunántúl	102 090	46 784	47 364	196 238
Dél-Dunántúl	84 595	36 180	32 013	152 788
Észak-Magyarország	85 286	34 186	35 536	155 008
Észak-Alföld	117 545	53 328	53 522	224 395
Dél-Alföld	120 144	61 028	49 068	230 240
Ország összesen	1 041 777	495 454	443 876	1 981 107

A foglalkoztatottak száma a kis- és középvállalkozásoknál gazdasági ág szerint, 2012

(fő)

Ágazat	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	9 156	11 286	11 610	12 510	8 096	19 376	19 649	91 683
B–E Ipar	124 602	49 139	48 829	36 126	40 733	53 873	56 120	409 422
C ebből: feldolgozóipar	114 950	44 574	45 380	32 665	36 251	49 620	51 766	375 206
F Építőipar	66 389	20 197	19 206	16 515	17 234	21 626	21 942	183 109
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	199 028	36 845	37 760	32 010	32 439	53 152	54 343	445 577
H Szállítás, raktározás	40 370	12 155	12 137	5 574	7 910	10 930	11 083	100 159
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	45 899	11 311	14 096	10 038	9 363	11 910	13 065	115 682
J Információ, kommunikáció	55 829	3 856	3 968	3 363	2 939	3 798	4 958	78 711
L Ingatlanügyletek	37 143	4 527	5 862	3 467	3 180	4 277	4 561	63 017
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	114 731	14 757	14 110	12 101	10 906	15 034	16 229	197 868
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	71 428	10 540	9 458	7 130	6 881	10 863	9 007	125 307
P Oktatás	12 627	3 125	3 103	2 827	3 486	4 759	3 873	33 800
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	20 944	4 860	5 923	4 530	5 616	6 867	6 696	55 436
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	13 438	2 305	2 512	1 809	1 958	2 162	2 506	26 690
S Egyéb szolgáltatás	20 577	5 374	7 664	4 788	4 267	5 768	6 208	54 646
A–S Összesen	832 161	190 277	196 238	152 788	155 008	224 395	230 240	1 981 107

A túlélő kis- és középvállalkozások száma*

Régió	1–9 fő	10–49 fő	50–249 fő	Összesen
2007-ben valódi új vállalkozás				
Közép-Magyarország	23 187	314	34	23 535
Közép-Dunántúl	6 334	69	6	6 409
Nyugat-Dunántúl	5 912	34	–	5 946
Dél-Dunántúl	4 933	34	5	4 972
Észak-Magyarország	5 612	44	6	5 662
Észak-Alföld	7 424	58	4	7 486
Dél-Alföld	6 898	53	2	6 953
Ország összesen	60 300	606	57	60 963
Ebből: túlélő 2012-ben				
Közép-Magyarország	9 255	137	13	9 405
Közép-Dunántúl	2 193	25	2	2 220
Nyugat-Dunántúl	2 310	21	–	2 331
Dél-Dunántúl	1 807	16	2	1 825
Észak-Magyarország	1 917	18	1	1 936
Észak-Alföld	2 686	28	1	2 715
Dél-Alföld	2 503	28	1	2 532
Ország összesen	22 671	273	20	22 964

*A vállalkozások alakulásának székhelye szerinti adatok.

**A 2007-ben valódi új vállalkozások közül a 2012-ben túlélők aránya
gazdasági ág szerint***

(%)

Ágazat	Közép-Magyar-ország	Közép-Dunán-túl	Nyugat-Dunán-túl	Dél-Dunán-túl	Észak-Magyar-ország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
A Mezőgazdaság, erdő-gazdálkodás, halászat	46,6	46,4	48,9	45,8	39,7	50,0	54,3	47,7
B–E Ipar	44,8	46,5	50,2	45,5	36,4	42,7	46,1	44,7
C ebből: feldolgozóipar	45,1	45,8	50,6	47,9	36,9	42,4	46,4	45,0
F Építőipar	33,1	31,9	36,1	32,4	27,6	30,6	35,9	32,6
G Kereskedelem, gépjárműjavítás	37,7	32,5	40,3	38,5	34,4	36,2	35,3	36,7
H Szállítás, raktározás	32,5	35,9	45,7	38,1	47,6	41,6	43,6	38,2
I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	31,9	30,9	34,1	34,5	30,8	29,8	32,4	32,0
J Információ, kommunikáció	53,6	50,0	57,2	40,1	41,5	51,5	50,5	51,6
K Pénzügyi, biztosítási tevékenység	17,7	13,9	17,4	13,5	16,3	17,3	12,9	15,9
L Ingatlanügyletek	39,8	39,5	45,7	35,2	43,2	38,2	41,7	40,2
M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	56,6	49,6	53,6	59,6	43,4	50,0	56,6	54,3
N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	37,2	32,3	37,0	30,1	30,1	35,5	34,8	34,9
P Oktatás	47,0	43,8	40,8	42,5	43,8	45,2	44,5	44,6
Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás	66,0	59,5	56,3	73,3	64,6	65,4	68,4	65,2
R Művészet, szórakoztatás, szabad idő	45,6	43,6	54,6	42,9	44,3	39,1	39,0	44,5
S Egyéb szolgáltatás	32,6	26,0	28,9	34,5	33,0	28,9	29,1	30,6
A–S Összesen	40,0	34,6	39,2	36,7	34,2	36,3	36,4	37,7

*A vállalkozások alakulásának székhelye szerinti adatok.

Megjegyzések

A vállalkozások bruttó hozzáadott érték, árbevétel, beruházás és foglalkoztatottsági adatai a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (TEÁOR'08), az Európai Tanácsnak a vállalkozásszerkezeti statisztikára (SBS) és a külföldi leányvállalatok szerkezetére és tevékenységére (FATS) vonatkozó rendeletek alapján kerülnek meghatározásra (létszám-kategória, árbevétel, tevékenység, területi és ország szerinti bontásban). A TEÁOR'08 az Európai Unió NACE Rev. 2. tevékenységi osztályozásával van összhangban.

A vállalkozások bruttó hozzáadott érték, árbevétel, beruházás és foglalkoztatott adatai a fentiek alapján a pénzügyi, biztosítási tevékenység, valamint a közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás ágazatok nélkül számított adatok. Az adatok forrása a legalább 20 főt foglalkoztató szervezetek esetében az éves integrált gazdaságstatisztikai jelentés, a megfigyelés e körben teljes körű. A 19 fő és az alatti vállalkozások esetében az adatforrás szintén az éves integrált gazdaságstatisztikai jelentés, azonban a megfigyelés ebben a körben kizárólag a kiválasztott vállalkozásokra terjed ki, az adatok teljeskörűsítése az adóadatok segítségével történik.

Értékesítés árbevétele: a tárgyévben értékesített (kész- és félkész) termékek, anyagok, áruk, teljesített szolgáltatások árkiegészítéssel és felárral növelt, regisztrációs, jövedéki és energiaadókat tartalmazó, engedményekkel csökkentett, általános forgalmi adót nem tartalmazó ellenértéke. Idetartozik a külföldi székhelyű vállalkozásnak, a külföldi székhelyű vállalkozás más magyarországi fióktelepének teljesített termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás számlázott, áfa nélküli ellenértéke is.

Hozzáadott érték (tényezőköltségen): termelési érték - anyag- és energiaköltség - igénybe vett szolgáltatás - egyéb szolgáltatás + termék- és termelési támogatások - termék- és termelési adó - egyéb ráfordításként elszámolt jövedéki adó.

Foglalkoztatottak száma (szervezet tevékenységében részt vevők): az alkalmazásban állók, a munkaszerződés szerint havi átlagban 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak, valamint a szervezet tevékenységében aktívan résztvevő egyéb foglalkoztatottak (az egyéni vállalkozás esetén a vállalkozás tulajdonosa, az egyéni vállalkozó; társas vállalkozás esetén a vállalkozás tulajdonosa és a menedzsment azon tagjai, akiknek munkajövedelme a vállalkozásnál szerzett teljes jövedelmének 50%-ánál kevesebb. Továbbá idetartoznak a szervezet tevékenységében aktívan közreműködő személyek, akik részére munkájuk ellenértékéért közvetlenül munkadíj kifizetésére nem, vagy csak a minimálbér munkaidő-arányos részénél kisebb mértékben kerül sor (pl.: segítő családtag).

További módszertani információk a www.ksh.hu oldalon elérhető metaadatok menüpontban olvashatók.

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítjuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

A népességre vetített mutatókat lakónépességi adatok alapján számítottuk.

Jelmagyarázat

– = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő

0 = a mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad

További információk, adatok (linkek):

[Táblák](#)

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6789